

DAS ZEITLICH.

יוצא אחת בשבוע.

Krakau, 12 December 1901.

גליון 48.

קראקא ב' טבת תרס"ב.

המז"ל :
חברת "אחיאסף".

תכן הענינים:

ד. ש. ברנפלד.

ש. ב"ד.

ה. בריינין.

הלל צייטלין.

בן ציון.

אם כל הי.

י. ה. טביוב.

הקונגרס החמישי.

בארצות המערב. מה.

השקפה על דברי המדינות.

מאורעות ומעשים.

אנשים חדשים.

מכתבי אחד הצעירים. ט.

... (שיר).

השושנה (מספורי אשה).

מה זה נמוס ספרותי ?

תנאי החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה	14.—	קראנען.
לחצי שנה	7.—	"
לרבע שנה	3.50	"

ברוסיה:

לשנה	6.—	רו"כ.
לחצי שנה	3.—	"
לרבע שנה	1.50	"

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה	12	מארק.
באנגליה	12	שילינג.
בשאר ארצות לשנה	17	פרנק.
בארץ ישראל	15	"

מחיר כל גליון 15 ק' / 30 העל'.
בעד חילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פטיט 20
הילה 10 קופ'.

כתבת "הדור":

בשאר ארצות:

Administr. „HADOR“, Krakau, Gertrudy 16.

ברוסיה:

Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste 25.

לחותמי הדור!

נמצאה למכירה

כריכה יפה ומהודרה

להדור" ש' 1901 לפי הדוגמא אשר בזה.

מחירה 75 קאפ. עם פארטא 90 קאפ.

Издательство „Achiassaf“, Варшава.

Verlag „Achiassaf“, Warschau.

או אצל הכורך:

A. Камень, Варшава, Сольная № 10.

שפיגעל-פאבריק ל. אידעלזאק, ווארשא
רימארסקא נוי 10

עמפפעהלט ויין גראסעם לאנער פאן פערשיעדענע שפיענעל
שפיענלנלאם, טרעמא שפיענעל אזיוו.
פערקויף ענגרא עט דעטאיל.

יבולים לקנות

על ידי כל מיני סהרות בעסעראביען היינו קוקוריוזא, חטים, שעורים,
שפון, רעפאג, יין, אגוים וכדומה.

כתבתי: г. Бѣльцы (Бесс. г.) Л. Розенталю.

הוצאת חברת „אחיאסף“.

ספר מלים

עבר-רוסי

מאת ישראל הומברג.

כולל כל המלים שנמצאו בכתיב עם מראה מקומן בתנ"ך
והרנומן לשפת רוסיא לתועלת המורים והתלמידים וכל
שוהרי שפת קדש.

נדפס בפורמט קטן (טאשענווערטערבוך) על נייר טוב
ובתכלית היופי.

מחירו 1 ר', עם פארטא 1,10.

מכורך 1,30 ר', עם פארטא 1,40.

Издательство „Achiassaf“, Варшава.

הוצאת חברת „אחיאסף“.

על פרשת דרכים

קובץ מאמרים מאת אחד-העם

מהדורה חדשה

בשני חלקים

כולל כל המאמרים של אחד העם שבאו בדפוס עד הזמן
האחרון.

יצא לאור החלק הראשון

עם הקדמה חדשה מאת המחבר.

נדפס בכריכה בדפוס משובח ועל נייר טוב.

מחירו 1,25 ר', עם פארטא 1,35.

מכורך 1,55 ר', עם פארטא 1,65.

Издательство „Achiassaf“, Варшава.

Verlag „Achiassaf“, Warschau.

ראוירען אהנע מעסער!

מיין שער-פודער איז דאס בעסטע פיר האר און בארט, אין איין פאך
מינוטען קאן יעדער מענש זיך ועלכטט ראוירען אהנע מעסער, כלום עטוואס
פודער מיט וואסער צו מישען און די האר דאמיט צו שמירען, די האר פער-
שווינדען און דער בעזיכט ווירר זיבער און ווייס. מיין פודער איזט פון ארצטע
עספאָהלען, און איז מותר מן התורה אפילו לכתחלה (גודע ביהודה תנינאי
חלק י"ד; תפארת ישראל" מס' סכות; פתחי תשובה סי' קפ"א). איין שאכטיל
פראנקא קאסטעט 1.20 על, 1 רובל, 2 מארק, 2 שילינג, 2.50 פראנק, 4
שאכטעלן 8 רובל, 25 שאכטעלן 10 רובל. געלד מוז מען פאראויס איינזענען,
פער נאכנאהמע ווירר ניכט געשיקט. פראגען ווערדען גור אויף דאָסעלט פאָסט-
קארטען בעאנטוואָרטעט.

J. B. Sakolsky, Place de l'Aurore 30. Antwerpen (Belgien).

הדור

יוצא אחת בשבוע.

המיל: חברת "אחיאסף".

תנאי החתימה:
באוסטריה-הונגריה:

לשנה . . . 14 קראנצן
לחצי שנה . . . 7
לרבע שנה . . . 3.50

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . . . 12 מארק
באנגליה לשנה . . . 12 שילינג
בשאר ארצות לשנה 17 פֶּרַנְק
בארץ ישראל . . . 15 פֶּרַנְק.

ברוסיה:

לשנה . . . 6 רובל
לחצי שנה . . . 3
לרבע שנה . . . 1.50

מחיר כל גליון 80 הילר, 15 קופ'.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קמנה פמיט 20 הילר, 10 קופ'.

Erscheint jeden Donnerstag.

Krakau, 12 December 1901.

Nr. 48 — גליון מח

קראקא, ב' טבת תרס"ב.

הקונגרס החמישי.

בעוד ימים מספר יאסף הקונגרס החמישי, אשר על אודותיו כבר דבר למרי, ואפשר יותר מכפי השעור הראוי. ידוע, כי בתחלה עלה במחשבה לפני הועד הפועל בווינא, לקרוא עצרה בעיר לונדון באמצע ימות הקיץ, "בכדי לכבוש את היהדות הבריטית" באמצעות הקונגרס; ואולם חוקה עליו רוח הקהל, שלא היתה דעתו נוהה מכל זה, ובעל כרחו בטל הועד הראשי את רצונו מפני רצון רוב הציונים. הקונגרס נועד לסוף השנה הנוכחית למנין בני מערב, ודוקא בעיר בזיליאה, ובהיות כי הקונגרס החמישי הולך וקרנב, לכן רואים אנו כבר התעסקות עצומה מצד הציונים המקורבים; ואולם מכירים אנו בסקירה חודרת, כי ההתלהבות הזאת עשויה במדה ידועה במהשבה קודם למעשה. ההתלהבות הראשונה, אותה האמתית והתמימה, עברה כבר, ושוב אינה משפיעה על הצבור; כבר יצאו הציונים המדיניים ממצב הילדות ואינם בונים בשמים עליותם, להאמין כי עוד מעט וישועת ישראל תבוא. לא לבד, כי רחוקה היא עוד (ואלו היתה קרובה כל כך, לא היינו צריכים לה), אלא אפילו מצב עמנו בהמירות וברוחניות איננו בטוח, ועד שאנו מתעסקים בשיבת שבות עמנו, עלינו להחזיק מעמד בכדי שלא ישטף בורס הזמן. כי למה נכחד את האמת תחת לשוננו? כבר כשל כח הסבל, הגלוח התמידה את מכותיה ועניייה בנו, ואם כי מצבנו עתה טוב ממצב עמנו בימים שעברו, הנה יחסר לנו עתה הכח לשאת ולסבול. כבר קצרה נפשנו ברוב העמל והתלאה שמצאו אותנו, ועל כן האהבה לישראל האמתית אינה נושאת עתה את עיניה לעתיד ולא לעתים רחוקות היא מנבאה, כי עסקה היא בכל כחה, לבצר לעמנו מקום, בכדי שלא יאבד בניו. וכך הוא הגיונו: אם יתחזק עמנו ויתקיים, הנה אפשר הרבר כי בזמן מן הזמנים יוטב מצבו המדיני, לא באותו אופן שחושבים חולמי החלומות שלנו — שהרי מי יודע מה צפון בחיק העתיד? גם אין בכח בני אדם לאחוז בשלבי הגלגל ההיסטורי ולהטותו בכח, אלא ההתפתחות ההיסטורית תעשה את מעשיה ותרקום את עתידנו.

יעשה באמצעות אסיפות, ורק אפשר שברבות הימים יהיה הקונגרס כעין ועד לכל שליחי הצבור הישראלי, לצרף וללבן את כל דבר הנוגע להיהודים והיהדות. הנה יש שקובלים על האסיפות הראשונות, כי בלו זמןן בדרושים ובוכוחים ולרוב רדפו אמרים, ואולם בכדי לפיים את דעת הקהל באו ובראו מפעל אחד מוחשי: את הבנק הלאומי. מובן ממילא כי מטעם זה רחו את הקונגרס החמישי עד ימי אמצע החורף, בכדי להשלים בתחלה את המפעל הזה, ואז אפשר יהיה לבוא לפני הקהל בטענה: הלא כבר עשינו מעשה. אין אני מן המקטינים את ערך הבנק הלאומי, ובכלל מוקיר אני כל פעולה ממשית, תהיה הקטנה והפחותה ביותר, ואולם מן הצד השני עלינו להזהר מאד מלהפליג ולגזום בדבר ערך המוסר הזה. כמה פלפלו בו: מה יעשה הבנק הלאומי עתה, טרם שאפשר לו להחל בעניני הישוב או בענינים לאומיים כלליים, את הפלפול הזה מניחים אנו לאותם החובבים אותו. נבק של שלשת מיליון רובל — ואפילו של שלשים — לא יברא שים מוסר לאומי חשוב, ובערך אל התחיה הלאומית של עמנו, חשוב לי בית ספר אחד באיוו עיר קטנה, או בית הלואה אחד לעניי אחינו הנצרכים לו, מן הבנק הלאומי.

הנה הם באים אל הקונגרס להתוכח בדברים, העומדים ברומו של עולם — ודוקא כזה מונח חסרונו העצום של הרבר. ענינים רחניים נעלים אינם עולים לעולם על שלחן הצבור באסיפה גדולה, שאלות קולטוריות ורוחניות עמוקות אינן מוצאות לעולם את פתרוןן ברוב דעות. דברים כאלה מקומם בספרות, ולכל היותר בועד של חכמים מומחים. ולעומת זה מעטים עוד המפעלים העממיים, אשר אפשר להועץ על אדותיהם בפומבי, מפני שעדיין לא נעשה דבר בפועל. על הציוניות להתפשר בתחלה עם החיים. טרם שתעשה כזאת, לא יהיה לה מקום במציאות. יודע אני, עד כמה שנואה ה"פשרה" בעיני רוב הציונים הנלהבים. שהרי קובלים הם על המתבוללים בדרות הקודמים, כי פשרותיהם הביאו אותנו ער הלום. ואולם בכחינה ישרה נמצא, כי לא הפשרה בעצמה אשמה בדבר, אלא אופן המעשים. יש פשרה ויש פשרה. בלעדיה אי אפשר לשום קבוץ מדיני או חברתי, ואין להעמיד שום ענין על נקודת ההגיון, כי אם על טבע המעשים; אלא שראוי להזהר, כי לא תבוא הפשרה לידי בטול היש, לידי אפיסת כל כח עצמי. אם האב איננו חפץ לרקדק עם בניו כחוש השערה ולבוא עמם במשפט על כל דבר קטן — זוהי פשרה ראויה; ואולם אם יעובס

והדברים האלה אינם פרי התעוררות, אלא פרי מפעלים ומעשים. ההתלהבות שהפית הקונגרס הראשון היתה יפה, ואולם אין יופי כזה חוזר ובא שתי פעמים, עתה תמו ימי המליצות והדרושים היפים. על הציוניות לתפוש מקום גם בחיינו החמריים והרוחניים, ודבר כזה לא

הפעולה הציונית צריכה לשוב אל תוך העם פנימה. אין מספר להמעשים הנחוצים במאד לקיום עמנו בנלותו. הנה רואים אנו בכמה מדינות, כי שמו הציוניים אל לבם לכבוש את שלטון הקהלות. הדבר הזה טוב מאד, מפני שיש בו תועלת של ממש. כבר אמרתי, ששימת הקודמים היתה צודקת, אלא שמעובאופן עשיתה והוצאתה לפעולה. הציוניים עמדו על זה ושואפים לתקן את המעות. ואולם נשער בנפשנו, כי כבר הצליח בירם לתפוש מקום בהנהגת הקהלות, אשר צועקים הם על קלקלתן — מה יעשו אז? כל זמן שהם המועטים והמוחים, הנקל להם לרמו באצבע על כל קלקול ולקבול עליו, ואולם אם יכנסו הם במקום הוקנים לנהל את עניני הצבור, מתירא אני שלא ימלאו אף חסרון אחד, ולא עוד אלא שחושש אני, כי גם יגדילו את המבוכה, משום שיחסר להם כשרון ההנהגה. הם קובלים על המנהיגים הראשונים, כי התרשלו בחנוך הדתי והלאומי של בני נעורינו, ובשביל זה היתה הרעה הגדולה הזאת, כי רבים מבנינו יעזבו את מחננו. איך הם הושכים להיטיב את מצב החנוך? הדבר איננו פשוט כל כך, כאשר ידמו בלבם. הנקל להתלהב ולהתרנש ולצעוק על טעות שיצאה מידי חבריהם, אבל לישר את הדבר, כמה מבטלים להזמן כנדרם! עלינו לעמוד בתחלה על טבע הקלקול הזה, כי יסודו במצבנו הרעוע: איך נחנך בנינו ברנש לאומי עברי על ארמת עם אחר? ידעתי כי על זה ישיבונו: מטעם זה אנו שואפים לשיבת שבותנו, יען רק על ארמתנו אפשר לחנוך עברי לאומי. ואולם על זה הלא אנחנו דנים. כי הנה עוד יעברו ימים רבים בטרם שתהיה תקנתו זאת, ואיך נחנך אפוא בינתיים את בנינו?

המצב האיקונומי של אחינו פוחת והולך בימינו משנה לשנה. אם שואפים אנו לקיים את עמנו, עלינו לדאוג למצבו החמרי. מה יועילו כל המליצות שבעולם לעומת המאורעות שאינם נשפעים כל עיקר על ידי הדבורים היפים? בכדי להשפיע על הענינים האלה, נחויץ לנו לשנות הרבה את חיינו החברתיים, וגם זה אי אפשר לעשות אלא באמצעות מפעלים מתמידים בסבלנות גדולה ובאומץ הרוח. פעולה ממשית בפנה זו חשובה בערכה מכל המליצות היפות על דבר כבוד עם ישראל בעבר ובעתיד. המליצות האלה נקנות בול ואינן אלא דבר שפתים. ואולם לסייע באופן מוחש וגראה לעניי עמנו ההולכים ומתמוגגים, זהו ענין קשה עד מאד. תנאי הכלכלה של אחינו שונים ממדינה למדינה, מכת אחת לחברתה, והרעה הגדולה מזו, כי מקוצר רוח ועבודה קשה אי אפשר להעניים לשמוע בקול דברי שכל והניוון, והם מוסיפים לקלקל מצבם על ידי מעשי טפשות ואולת. האם נכעום על אחינו וניאש מהם? בסבלנות גדולה עלינו להתקרב להם ולהצילם מרעתם קימעה קימעה. חברה אחת שתוסר באחת הערים ברוסיה ופולין, בכדי להציל בנות ישראל מידי המנוולים הידועים הסוחרים בנפש אדם, חביבה עלי מכל האסיפות של ת"ח הצעירים שנתוכחו ימים רצופים על דבר „הקרה שבלבנו“ והניגוד בין הקולטורה העברית להקולטורה של עמי אירופה. דברים כאלה מסורים ללבו של אדם, ולא עוד אלא שאינם צבוריים, כי נוגעים הם רק להיחיד. הציוניות היא תנועה צבורית, ועליה לעסוק בעניני הכלל.

הקונגרס החמישי יתאסף בקרוב. אם יהיה משפטו ומעשהו כמשפט הקונגרסים שהיו לפניו כמדומה לי שיפסיד השפעתו מעט מעט, כי סוף סוף הרבה ההרגל עושה, וכבר הרנילו בדברים היפים והמליצות. ואפילו שיעשו אלו רושם עובר, הלא לאחר זמן ישכחו מלב, ומה ישאר? ריקנות גדולה ועיסות. אין תקנה להקונגרס, אלא

לנפשם והם משתובכים ויוצאים לתרבות רעה, זוהי פשרה שאינה ראויה. ברור הקודם אמרו אחינו להתפשר עם המאורעות ולהתאים את חייהם עם תנאי הזמן — זה היה דבר בעתו; אלא שטעו באופן הפשרה והעלו חרם בירם.

גם בהציוניות המדינית, הצעירה בכל התנועות הלאומיות בישראל, רואים אנו כבר פשרה למדי, אלא שעדיין לא ערבו את לבם, לבער אחרי כל חוון שוא ומקסם כזב. אחרי כל החלומות הבטלים, ולהעמיד את הדברים על אמתתם. בתחלה אמרו, כי הציוניות מכוונת ליסוד „מדינת היהודים“, אלא שנהלקו בפרטים: אם תהיה המדינה הזאת בטוחה ורשומה, ואם תהיה בהסכמת כל העמים. אין מן הראוי לשחוק על הוכוח הזה או ללעוג לאחינו, אלא בכובד ראש נאמר: הדברים ישארו זכרון לדור אחרון, כי נמצא בעמנו אנשים בעלי דעה ישרה, מלומדים ומשכילים, אשר נתוכחו ימים רצופים על אודות איכות המדינה היהודית, אשר תוסד בפלשתינא — דבר שגם באופן היותר טוב אי אפשר לו להיות אלא לאחר זמן ארוך. נשער בנפשנו, כי הנרמנים, אשר לפני שנת 1848 היו כבר במצב לאומי, שאליו לא נניע אפילו בזמן מאת שנה ויותר, נתוכחו על דבר עתידות עמם וגם נשאו ונתנו: מה תהיה גרמניה המאוחדת והמקושרת, ריפובליקה או ממלכה? האם ידעו לכוון אל המציאות? בועד הלאומי של הנרמנים בשנת 1848 הפסידו זמנם בוכוחים כאלה, ואו הלא היה הרבר קרוב לצאת לפעולה, ועם כל זה כל ההיסטוריוגרפים ממצים עמם עומק הדין, על כי בלו הזמן בשאלות למודיות כאלה. — המאורעות של שנת 1866 ושל שנת 1870 יצרו את הענין באופן אחר למרי. אין ההיסטוריה, כלומר ההתפתחות הטבעית של עם, ענין הנדסי, שנוכל לחשוב בו על פי הנחות קיימות ולרדת לסופו. אנו עושים הראוי לנו לעשות על פי כחנו ועל פי יכולתנו ובינתיים תעשה ההיסטוריה מה שתעשה על פי מאורעות הזמנים, שאין בידנו להטותם לחפצנו.

לא רק באמצעים של הציוניות ראוי לנו להזהר מאד, לבלי נדבר דבר שאין בידנו לקיימו, אלא אפילו בנוגע ל„תכלית האחרונה“. היום נדמה, כי אין טוב לנו אלא ליסד בפלשתינא מרכז מדיני של יהודים, אם בהסכמת הממלכות או אפילו על ידי רשיון מצד השולטן ואולם לאחר זמן אפשר כי המאורעות יכריחו אותנו לדברים ולמעשים אחרים. כי אין זו ציוניות, אם לא נחויק ברעתנו בכל תוקף ועוז שרק בפלשתינא יהיה הקבוץ המדיני של עמנו — הרשות בידכם! אבל כל עקשנות שבעולם מצרנו לא תשפיע על המאורעות, אם אינם מתאימים לחפצנו. איך ימלא לבנו, לחשוב חשבונות עתידותינו לזמן ארוך כזה? אם חפצה הציוניות לצאת מנדר המליצה והררשה התלויה בין השמים ובין הארץ, שאינה תופשת מקום בחיינו, עליה להשליך מעליה את המשא הכבד, אשר העמיסו עליה בלי מחשב. הראשית דבר הוא ההוה; אבל הוה נכון וקיים יבדא לנו עתיד טוב. נעשה כל אשר ביכלתנו, לקיים את עמנו ולהמציא לו בסיס נכון — והשאר יעשה מאליו. חברה יהודית, יסוד קולוניות בא"י, השנת רשיוס מן השולטן — אמת הוא, בזה אנחנו קונים לנו את לב העם המואב והנאנח, אבל בזה אין אנחנו מרפאים את שכרו. אין ביד הבנק הלאומי, אפילו אם יגדל עשרו עשרת מונים, להיטיב את מצב אחינו המדוכאים אפילו בעיר אחת קטנה בתחום המושב, ומכל-שכן להרים את מצבנו המדיני והרוחני. העם חפץ נוחם לנפשו, ואותו אפשר שהוא מוצא בקונגרס והשייך לו, לאחר שיגום ויפליג מעט ברוח דמיונו את תועלת הדברים וערכם. אבל אינה התועלת המוחשית?

כאלו אינם משרתים כל עיקר בצרה המוצאת את הכלל, גם הם יחוו בסתר לבם איזו דאגה מסותרת, ועל כל פנים יזכרו, כי היהדות היא מין חזון דתי, אשר עליו נלחמו זה כמה דורות, ועדיין לא נודע מה צפון בחיק העתיד. במצב כזה היתה השעה מסוגלת לתוכחת מוסר: שובו בנים שובבים! שובו למורשת אבות, לדעת היהדות והברכה. ואם כי לרוב מגוימים מאד בערך התנועה הזאת, ומה שנראה למרחוק בתור הר נביה אינו אלא נבעה קטנה - ולפעמים תל של אשפה, כלומר דבר העשוי לרמות את הבריות ולסמות את העינים; עם כל זה אין לכחש, כי יש איזו תנועה לאומית בקרב אחינו שבמערב, אשר תקבל צורות שונות לפי טבע המקום והמאורעות. לפני עשרים שנה לערך לא היה מקום אף לנומאות כאלה, לא נולד יתוש, בכדי שיהיה בעיני הסופרים לפיל. קצת אנשים מתקבצים לחבב את תולדות עמנו ודעת ספרותו על העם; המפעל הוא קצן מאד, אבל על כל פנים יש רכר של ממש, אשר במכה"ע מגדילים ומפליגים אותו. לפני עשרים שנה היה ענין כזה יוצא מגדר האפשר. אפילו אם היינו קוראים להעם עד כדי יציאת נשמה, כי ישוב לחבב את היהדות באיזה אופן שיהיה, לא היינו עושים אף נפש אחת לישראל.

החזון הזה הוא שטחי עד מאד. אבל במקום שיש דבר כזה, אפשר להעמיקו. ובאמת רואים אנו, כי בכל האצטיות והקבוצים האלה מדברים בשם היהדות, בשם דעת שפת עבר, דעת ההיסטוריה הישראלית והספרות העברית. בכמה ערים גדולות נוסרו חכרות לרבות דעת השפה העברית בעם, ועל הכרוז חתמו גדולים וחשובים, אשר לפני עשרים שנה היו מתביישים לשתף את שמם לענין של יהדות. כבר נמצאו "מורחיים", אשר נכנסו לדרוש לפני קהל נאספים על דבר הספרות העברית החדשה. שמות המשורר יליג, הסופר אחד העם, סמאָלנסקין וכאלה שנויים על שפתי קצת היהודים, וגם נזכרים הם במכה"ע הלועזים המוקדשים לעיני היהדות. דעת השפה העברית, אשר בימים שעברו נחשבה לחרפה בעיני אחינו שבמערב, שבה להיות קצת דבר של כבוד, ובפרט אם הסופר העברי איננו "קבצן", אם איננו עושה את ספרותו אמצעי כדי לקבץ נדבות. לשעבר היינו אנו מתנצלים לפניהם על דעתנו את השפה העברית, עכשו הם מתנצלים לפנינו על איידיעתם. הם תולים את הקלקלה במצב העינים במדינות האלה. בימים הראשונים, בטרם שהשתתפו היהודים בבתי הספר הכלליים, יצאו גם לבני המערב אש"ש כותבים עברית. כ"אט, צונגן, ריא גייר, הולדריים ודומיהם. אבל עתה דבר זה כמעט בנדר הנמנע. איך שיהיה, נצחו - במדה ידועה - המורחיים!

השפעה ממשית נראה כבר בענין אחר. כנידע מתפללים עוד כמעט בכל תפוצות הגולה, ואפילו בבתי כנסיות לבעלי הריפורמה, בעברית, ורק מתי מספר הסירו את השפה העברית מסדר התפלה. בבית הכנסת לעדת הריפורמה בברלין עברו על פני סדר התפלה שתקנו לפני חמשים שנה והיטיפו מעט מאמרים עבריים, ובדעתם להוסיף עוד. לשעבר לא למד עברית, לא בבתי הספר לחינוך הדתי של הקהלה הראשית ולא באותו בית החינוך של הקהלה הריפורמית. לפני איזו שנים נמשך שלטון הקהלה בעל כרחו אחרי זרם הזמן וקבע את למוד השפה הזאת בתור חובה בכל בתי הספר של העדה. עכשו נמשכה גם הקהלה הריפורמית אחרי השטף הזה והחזירה את השפה העברית ללמוד דתי. הרבר קשה עד מאד, יאמרו; התלמידים מתינעים ולא ישאו מאומה בעמלם; אבל שפת עבר אין לשכות, כי היא השיריה, היחידה, היקרה, שארית מחמדינו בימי קדם. אחד מחברתם אמר לפני זמן מה בפומבי: אפילו אם נתפלל קצת התפלות בנרמנית, השפה השגורה על שפתינו, לא נוכל למחות את השפה העברית מסדר התפלה, שהרי השפה הזאת מקשרת ומאנרת את כלל ישראל הנפוצים בעמים. לאחר זמן מה נודמתי לרבר עם האיש הזה ולחשתי באוני, כי במוכן ידוע הוא "ציוני". ואיככה. שאלני הדובר ב, ואני נרמני לאמת, וארץ נרמניה היא ארץ מולדתי אשר אהבתי. טעות בידך, עניתני, כי הציוניים כלם חפצים לעלות לארץ הקדושה, לקבוע ישיבתם בה. רוב היהודים ישארו בעל כרחם מפוזרים בעמים, ואין אחרי מעשי ההיסטוריה כלום. אלא תשוקתם ושאיפתם היא, שלא יאבדו בנויים כי לא ישכח שם עמם, ובעיקר הרבר, כי לא תופר האחוה בין בני הגולה ובוה גם אתה מודה; ולפיכך, במוכן ידוע, הנך אחד מכת הציוניים.

אם יחל מעט מלעסוק בחיי עולם ויחל לעסוק בחיי שעה. כמה קבלו עלינו, כי חובבים אנו את העבר יותר מדי, ואם כי יש קורטוב של אמת בקובלנא זו, הנה סוף סוף העבר ידוע לנו, והוא בסיס חיינו כעת. אבל להסיח את דעתנו מן ההוה בשביל העתיד שלא בא לעולם, אשר טרם נדע משפטו ומה יביא בכנפיו - זהו דבר שאין הרעה הישרה סובלתו. סכנה עצומה אני מוצא ברבר זה שהתירנו כמה מסופרינו להאמין בעצמם ברעה זו, שכל חיינו ההיום אינם אלא לפי שעה, שהרי אין אנו קובעים דירתנו באירופה, אלא מתנוירים אנו בה ובדעתנו לעקור דירתנו בזמן קרוב. על יסוד ההחלטה הזאת יהרס עמנו יותר ויותר מאשר הרסתו ההתבוללות, שהרי זו היתה פעולה היוזבת, אם כי מושעת. אבל לחבק את ידינו בעצלתיים, מטעם שאנו משליכים יחבנו על תקוה לעתים רחוקות ולחכות לימות המשיח - אין לך סכנה עצומה מזו.

והרעה מכל אלה: אין הציוניים בעצמם מאמינים בכיוצא בזה, ורק חושבים הם כי הם מחויבים להשלות את נפשם ולרמות את עצמם, מפני שאי אפשר לחזור משעוכם. אבל אפשר ואפשר! לאחר שעברה ההתלהבות הראשונה נכחו, כי עוד יארכו הימים בטרם שינאל ישראל מעבודתו, ובינתיים עליו לסגל את עצמו, בכדי שלא ישקע בעבדות ולא יאבד. וזהו פעולת הציוניות, שעליה להנך בתחלה את עצמה, לצאת מגדר האוטופיה ולהכנס לעולם המעשים, ולפיכך תוותר בהכרח על הוכחים בעינים רחוקים, כי גם "משרטר", אפילו אם היה ניתן לנו עכשו, לא היה שווה אף פרוטה אחת לפי מצב הרבר כעת. בקרב עמנו פנימה נרחיב את הפעולה הציונית, בהוה, בחיי שעה. נחלל מלחלום חלומות, אלא נחל לפעול ולעשות. לא את אבני ציון נרצה ולא את עפרה נחונן, אלא את העם הנוע בעניו, והצריך לסיוע ולחזוק בנלוחו.

ואיך שיהיה דבר קונגרס החמישי, הנה על הציוניים המתאספים, כמדומה לי, מוטלת החובה לדחות את זמן מועד הקונגרס הששי לכל הפחות לשלש שנים. אי אפשר להקונגרס למצוא כעת עבודה ראויה לו, ובעל כרחו הוא יוצא ידי חובתו באמרים ריקים. בתחלה יחלו המפעלים הממשיים מצד הציוניים במקומות שונים, ואז, על ידי המעשים, יבואו לעסוק בשאלות של החיים ומסבותיהם. באופן כזה יצא הקונגרס מרשות הפלפולים והחרודים והשקלא ושריא הרוחני והיה לועד של אותם העוסקים בצרכי צבור הצריכים לעצה טובה ולהרצאת דברים, לדעת איך יגיעו אל תכלית הדרושה. זהו קונגרס שאליו אנו נושאים את נפשנו, ולקונגרס כזה צריך עמנו מאד. ד"ר ש. ברנע ל ד.

בארצות המערב.

מה.

בקרב אחינו אשר בארצות המערב נראה זה כעשר שנים קצת התעוררות לשיב לנחלת אבות. המאורעות המעציבים פקחו את עיני החולמים, כי הנה רבב או כמעט מרגישים כלם את תוקף הגולות ומיריותה. אפילו אלה, אשר הרעה לא נטעה אל עצמם ואל כשרם ומתראים הם

הפעולה הזאת היתה לברכה בקרב אחינו, ואולם נמנע אני מלהשתתף כעבודה זו, משום שלפי מצב הענינים כעת אין למוד השפה העברית נוהג בין אחינו שבמערב אלא מתוך רנש רתי, היינו, כי ההורים השולחים את בניהם ללמוד עברית, העיקר להם, כי ילמדו את השפה הדתית. בפני עצמו טוב ורצוי הדבר מאד, אבל מכיר אני את כל המומם בעניני הדת הנוהג כעת בארצות המערב והוא מכוער מאד, וחלילה לי לנגוע בענין שיש לו מצד מה איוו שייכות אל הדת. הצביעות המוזהמת היא שהשניאה עלי את כל הענינים הצבוריים של היהדות המערבית. ואולם דבר זה נוגע רק לי ולנפשי, אבל יעסקו הציוניים במפעל זה בכל תוקף ועזו ובהתמדה—מן המקור הוה מפכים המים הטהורים, מים חיים להשיב את נפש האומה הישראלית בארצות המערב הקרובה למצב הגסיסה.

ש. ב"ד.

השקפה על דברי המדינות.

(הועד המדיני בגרמניה. — מאורע אינסטרבורג. — פרסום התועבות שנעשו בחינה מצד חברי המסיון. — תרגום כתבי האוונגליון יונית חדשה).

בברלין נפתח הועד המדיני של גרמניה, ותיכף כשנכנסו נבחר העם לשיבה, עסקו בענין מכוער, שהיה בימים האחרונים לשיחה בפי הבריות; והו שנקרא בכה'ע בשם מאורע אינסטרבורג. בעיר הזאת, היושבת סמוכה לנבול רוסיה, נמצאים נדודי צבא ממינים שונים. ויקר מקרה, כי אחד מפקידי הצבא, בן לכהן פרוטסטנטי, וישמו בוסקוויץ, ארם לו עלמה ולא לקחה עוד, ורק יעדו לחוג חג נשואין בעוד ימים אחדים בעיר אחת קרובה, מקום מגורי אבות הכלה. והפקיד הזה שתה לשכרה בבית המשתה, וישב לביתו, והוא נכשל בהליכתו. במצב מנונה כזה מצאוהו שלשה מרעיו ויובילוהו לביתו. אחד מפקידי הצבא, שהביא את השכור לבית מלונג, היה נדול ממנו בשנים ובמעלה. כאשר הניעו למחוז הפצם, אמרו לו בנמוס ודרך-אריך: הכבר ירדי, והשאר בביתך עד אשר תסיר את ייגך מעליך. ואולם בדעת השכור היה לשוב אל עקב בשתו. אז צוהו הפקיד הגדול ממנו במעלה במפגיע, כי ישאר על מקומו, ובחמתו אמר לו: הלא כבר שחית לשכרה דייך! הפקיד המבוסס קם על רגליו, ויך את הדובר בו על הלחי, העלוב לא דבר דבר, ויצא בחרי אף. אז אמר אחד מן הנשארים אל השכור: כמה מכוערים מעשיך, ראוי הנך, כי ידושו את בשרך בשכמים. גם על זה השיב המבוסס במכת לחי להדובר בו. למחרת היום קם ממשכבו, כאילו לא אירע דבר, ויסע אל עיר מגורי כלתו לחונ את הג תחנתו. ואולם בינתיים הודיעו העלובים את אשר נעשה להם ביום אתמול, וכפי המנהג הושיבו בית-דין של פקידו צבא לעיין בדבר, ותיכף שלחו לקרוא על פי טלגרם את הפקיד המכה, וכבואו הודיעו לו גור דינו, כי עליו לצאת לקרב עם הנעלבים על ידו. במלחמה זו ירה הפקיד הילדברנד, אחד מן הנעלבים, בבוסקוויץ וימיתו — יום אחד סמוך לתחנתו.

המאורע הזה הסב רעש גדול במחנה. כי זה כמה שנים שמלחמת הדועל היתה בגרמניה בעין מכת מדינה. אדם קורא לחברו ריקא— יורד עמו לחייו, נלחם בו ורצחו נפש. ולפעמים יהיה הדבר להפך, כי דוקא הנעלב יפול במלחמה. בתי דינים מקילים מאד במשפט זה, ואפילו אם על פי החוק אסור להזמין את חברו לדועל או לקבל הזמנה זואת,

יחוס השפה העברית לקיום עמנו הוא בפני עצמו חוון יקר עד מאד. בימים הראשונים לא חבבו בני עמנו כל כך את השפה הלאומית. נפלא הדבר לראות, כי בין כל הרשימות העתיקות שעל נבי המצבות בערי איטליה ויון ואויה הקטנה שמצאו כעת, אין כמעט אף רשימה אחת עברית. אלא רובן הן יוניות ומעוטן רומיות. יודעים אנו, עד כמה הוקירו אבותינו את זכרון מתייהם ונהנו בהם כבוד, שהיה בו מעין קדושה דתית. בימינו אלה הוא חוון בלתי נפרץ כי יכתוב איש, יהיה מי שיהיה, רשימה שעל נבי המצבה, שהקים לזכרון העצמות החביבות עליו, כלה לוועית. לכל הפחות ירשום את שם המת ושם אביו בישראל עברית, כאלו היה זה שמירה מחכות הקבר ומצער לנגול מחלות. ובראותנו, כי אנשים חפשים בדעותיהם נוהרים במצוה זו, על כרחנו נודה, כי עושים הם כזאת מתוך רנש לאומי עמוק. השפה העברית היא שפת מולדתנו, וארם הנמצא כנולה מחבב דוקא את השפה הלאומית. עדיין לא הספיקה העת להרחיק מלב אחינו שבמערב את אהבתם הלאומית, הנם שהם כופרים בה כפומבי. חנופה הם עושים משום שוכת הנאה לעמי הארצות, או כי ירמו את עצמם. לא הלאומיות היא דבר מזור, כאשר יכריוו קצת הרבנים בהתרפסם לפני תקיפי הקהלות, אלא ההתכולות, שהוא דבר בלתי טבעי.

החבה לשפת מולדתנו היא הניצוץ הבעור עיר בלב רוב היהודים, ואותו הניצוץ אפשר להפיה עוד. מה שאנו קוראים, חכמת ישראל, וזהו ברובה תיאולוגיה, וקשה מאד לדרוש מכל איש יהודי כי יעסוק בענינים כאלה. גם חקירה מדעית בכלל אינה לפי רוח כל איש, ואפילו לפי רוח המשכילים והמלומדים. די הוא ליהודי משכיל, רופא או אדווקט, או אפילו סוחר מלומד, כי יקרא לפעמים בספר היסטורי הכתוב באיוו שפה לוועית. וזאת לדעת, כי עדיין לא נוצר ספר כזה הראוי למקרא לכל כתות המשכילים בעם. הספר היסטורי הנודע של גראטן, הגם שכתוב הוא ברובו בסגנון נוח ומושך את הלב, יש בו כמה ענינים המיוחדים לחוקרים, והם יכולו חלק חשוב של החבור הזה. עם כל זה זכה הספר המדובר הגדול בכמות ובאיכות ומחירו הוא בשער הנכזה, לכמה מהדורות. יותר אי אפשר לדרוש מכני עמנו בארצות המערב, אשר סוף סוף אין התורה אומנותם והתיאולוגיה רחוקה מלבם ומחשבותיהם. ואולם ללמוד מעט עברית, כדי להבין לכל הפחות את רוב התפלות, התשוקה הזאת נטועה בלב רבים, ואלו התאמצו מצד מנהיגי הקהלות ומצד הרבנים לתקן את המעגת הזו, כי אז היתה השפה העברית חוזרת להיות שנורה בפי רוב אחינו. אלא שכמה תנאים שאינם-רצויים נורמים לעיכוב.

מנהיגי הקהלות והרבנים, אשר ברובם הם בכחינת עיה שונאים לת'ח, צועקים כי קשה מאד הלימוד הזה, שהרי השפה העברית היא שפה מתה. על זה הניג' רגיל תמיד להשיב: אין אנו דורשים כי ידעו כל בני הנעורים לכתוב עברית כהונן, כמו שעושים אחינו המורחיים, אבל די הוא אם ידעו לקרוא ולהבין מעט עברית, ודבר זה לא יכבד כל כך. אין השפה העברית כהשפה הרומית והיונית, שאתם מתקשים כל כך בלמודן. השפה העברית היא פשוטה לנבי שתי השפות העתיקות הנוכרות בחוקי הדקדוק ובשמוש הלשוני, כי מובן מאליו, שאין כיונתנו כי ידע כל נער דיני בניד כפית הסמוכים ליהויה וריני דהיק ואתי מרחוק, ורק מעט מחקי הדקדוק הנחוצים להבנת הלשון יספיק לנו. הסגנון של התפלות, וגם של רוב כתבי הקדש, הוא פשוט מאד בערך אל הסגנון הקשה של שפת רומית. עם כל זה רואים אנחנו כי בשנים מעטות ילמדוה הנערים, לכל הפחות כדי קריאה של הבנה בה. נניח, כי רוב בני הנעורים לא ילמדו את השפה העברית מפני הקושי שבה, לכל הפחות יהיו המעטים יודעים אותה.

בפנה זו יש כר נרחב להציוניים בארצות המערב, לעשות דבר של ממש לתחיה הלאומית. בעת שהחלה התנועה הציונית, לא הורו הלאומיים המערבים בחשיבות השפה הזאת בחור קשר לאומי. עכשו נתחרטו על טעותם, וכלם מודים כי באין דעת השפה העברית אין כלום. אם היו משתדלים להקים בתי ספר ללמוד השפה העברית, היו מוצאים סיוע גדול הן מצד ההורים והן מצד שלטון הקהלה, אשר בעל כרחו היה מבטל אחרי כן את רצונו מפני רצון העם. כבר הציעו לפני קצת חשובי עדתנו, כי אשתדל בדבר הזה, ובכל כחם היו מסייעים לי, וגם אין ספק לי, כי

מדרש החכמה קצף גדול, מפני שהמעתיק הוא כפי הנראה איש הדיוט ומגושם והשהית את הטעם המיוחד של כתבי האוונגליון בכחרו בלשון הדיוטים ומגושמים. הם דרשו מן הפטריארך ומראשי הכנסייה היוזנת, כי יהיו מו את המתרגם החצוף. ואולם מצד בית המלכות סיעו לו, מפני שהמלכה אולגה השתוקקה שיהיו הספרים הדתיים מתורגמים בלשון העם, כדי שיוכלו אפילו הפחותים ומחוסרי ההשכלה לקרוא בהם. תיושקסבא נשכיל זה בין המצרים, ויען שהתירשל בדבר, יצא עליו הקצף והוכרח לסנת אהור מפקודתו. כל המודיעים אומרים פה אהר, כי לא עליו כעסו, אלא על המלכה, שהיתה מסייעת לדבר עבירה כזו. אך שיהיה, נכון הדבר, כי לאורך ימים לא יהיו עוד איש לעשות כזה, לתרגם את כתבי האוונגליון יונית-חדשה. ומוטב שלא ידע העם את הכתוב בהם, מאשר יקראו אותם בלשון המדוברת בפייהם. וזהו שורת הדין של המשכילים וחכמי כי אתונא!

מאורעות ומעשים.

הסינט בפטרבורג באר כי על פי ההקים בדבר תעודות-המסע ניתנה הרשות ליהודי הבא לקיוב לשהות שם פחות מיום תמים מבלי שיביא, מלבד תעודת-מסע, גם רשיון מיוחד, לשבת ישיבת עראי בקיוב. — כמו כן באר הסינט בפטרבורג כי יהודים שיש להם זכות הישיבה מחוץ לתחום, רשאים להחזיק בכיתם גם את אבותיהם ואבות נשותיהם אשר מפאת זקנותם או חלשותם לא יוכלו להתפרנס מעמל כסם, והספקתם מוטלת על בניהם. — משפט בלאגדעס הנודע היה נכון להתברר בכ"ד הגליל בוולנא ביום 9/11, ורק מחסרון שופטים משבעים במספר הדרוש נדחה המשפט. הסינגוריה בקשה מאת הבי"ד כי יקל מעל הנאשם את קושי המאסר אשר נגזר עליו להיות כלוא בורד, כי זה כשנה תמיכה הוא יושב בדרד בבית-האסורים והוא אינו יכול לשאת את הכבדות הארוכה; אחרי כן קם הנאשם ממושבו לדבר גם הוא דבריו, אך מגדול חלשותו נמלטו נפיו רק הדברים: "ביתני תאבד... לא אוכל, ולא יסף, אכן השופטים השיבו את בקשת הסינגוריה. המשפט נכון להתברר בישיבת הבי"ד הסמוכה בחורש יאנואר. — מסחר העצים נמצא במצב רע מאד. בתי-מסחר רבים של עצים נפלו. מחיר העצים ירד מאד וקונים ככסף מוזמן אין. — על דבר העסקן הגדול ביסור אגודות פועלים, ה' ג. לעוויטסקי, כתב מכה"ע "וואָלן", כי הוא נולד בכפר חמילאני להורים אכרים ונגמר את תורת המשפטים בהאוניברסיטה בחרקוב, עוד בהיותו תלמיד הגימנוזיום כונן דירה משותפת לכל תלמידי הלשכה השמינית, ובסך 11½ רובל לחורש מצאו החברים מעון וארוחה ואת כל צרכיהם. בהיותו סטודנט היה בא בירחי החופש לבית הוריו והיה חורש וזורע ועובר את האדמה כאחד האכרים. בשנת 1883 יסד בכפר פדוור אגודת-פועלים לעבודת האדמה ועתה הנה נודע לעוויטסקי בתור מיסר אגודות-פועלים למלאכות ועבודות שונות ומספרן עולה ברוסיה יותר ממאתים, ושם המיסר נודע גם מחוץ למדינת רוסיה. לעוויטסקי נוסע תמיד בערי המדינה ועוור בעצה ופועל לכל אגודה חדשה אשר התכונן. — הועד להלחם נגד הדוומא מודיע, כי מאחרי שעברו 15 יום מאז מת החולה הישני נגוע הדוומא באודיסא ובמשך העת הזאת לא קרה כל מקרה חדש של מחלה, על כן גמר הועד לבטל איזון תקנות השמירות שנתקנו בשביל עיר אודיסא, היינו, איסור הוצאות סחורות וחפצים ותקנת בדיקת האניות לפני צאתן מאודיסא ובדיקת הנוסעים מאודיסא במסלות הברזל, ולהשאיר בתקפן רק את התקנות על דבר בדיקת האניות ההולכות במדינה מחוץ לחוף הים השחור וחובת בעלי האניות להחזיק את רופאי האניות. — ביום 20/11 קרא לורד סופיעלד אספה רבה בלונדון, אשר מטרתה היתה לעורר את הקהל הנוצרי לתמיכת הציוניות, בהאספה דברו את מדינותיהם הכהן סינגלר, הסופר הנודע הל—קן, הרב ד"ר מ. י. גאסער, אחד מתיירי ארץ ישראל היותר מפורסמים הגינרל

הנה על פי הרוכ ימתיקו את דינם, ואפילו העונש הקל יבוטל אחרי כן בהסדר המלכות, ובאמת היה מנהג זה פעין חוב וחוק. אם האיש, שאינו מקבל הזמנה כשמומינים אותו למלחמה או שאינו חפץ להזמין את חברו על דבר פניעה ככבודו, פסול לרוב המשרות המדיניות והחברתיות, הרי אנוס הוא להרכין ראשו לפני המנהג המכוער הזה ולציית לו. לא פלוני או אלמוני הוא האשם בדבר (ובאמת דנו כבר בינתיים את הילדברנד בעונש קל מאד), אלא המנהג המכוער, וקצת אשמה הממשלה בזה, מפני שיש בידה למחות ואינה מוחה. עם כל זה כל דברי טעם ושכל לא יועילו להסיר את הנגע הזה; אדרבה, הוא הולך וגדול ומתרחב. דורנו הוא דור הסיף, והחיה שבאדם נתעוררה בכל תוקף ועוז. אנו רואים עתה לקוי המאורות הקולטוריים, ולעצור בעד השחתה מוסרית כזאת לא תועיל שום תחבולה שבועולם.

אם היינו חסרים את ומופת על אמתת המשפט הזה, נשמע מה שנתפרסם קצת בצרפת על דבר המלחמה בחינה, אשר כנודע הלכו עמי אירופה למדינות קרמת אויה לנטוע שם נטעי הקולטורה האירוד-פאית. ושליחי העבודה הפוריה הואת היו חכרי המיסון, המרחיבים את הדת ואת המוסר בארץ. עתה פיסמו את הודעת המצביא הצרפתי וואירון אשר כתב בחשאי לממשלת עם מולדתו על דבר השערורות והתועבות שעשו אנשי הצבא בעמים של חברי המיסון, בשעה שנקרא את הספורים המכוערים האלה, מזכירים הם לנו את מעשי נוסעי הצלב הנודעים, אשר הלכו גם כן לארצות הקדם, כדי לקדש שם שמים. המיסיונרים שלחו את אנשי הצבא לשלול ולכוזב, גם לעשות הרג ואכרדון בהסינים שנואי נפשם, ובשכר זה נתנו להם המחאות לבתי בנקים העומדים עם כעסם מסחרי. היעסק' הוה נעשה בכל דיני והלכותיו ככל העסקים בשוק האוהרים. המצביא הצרפתי כעס מאד על זה ואמר למחות ביד המתועבים האלה, ולא עלתה בידו. וזאת לדעת — מה שנתפרסם כבר על ידי מכתבי אותו המצביא אל וולדרזעע — כי היל צרפת לא היה פרוע כל כך, מפני שלכל הפחות מנעוהו שרי הצבא מכוא בדמים. ועתה שער, מה עשו עוד שאר נוסעי הקולטורה האירופאית בחינה. ממשלת צרפת אינה מכחשת את דברי המכתבים האלה, אלא היא צועקת כי נתפרסמו שלא ברצונה. אך שיהיה, נגלה קלון המיסיונרים ונבלוהם. ואין עצה ותחבולה אהרת, אלא לנרשם כלם ולבער אחריהם, כאשר יבערו אחרי הגלל עד תמו, כמה רבבות ומליונים בני אדם נהרגו כבר על קדושת הדת, וכמה תועבות נוראות נעשו כבר כדי לקדש שם שמים!

מעין מלחמה דתית היתה בימים האחרונים גם באתונה בירת יון, ועל ידיה הוכרחה ממשלת תיוטוקיס להניח את מקומה לממשלה אחרת שיסיד זאמיס. וזה הדבר: כתבי האוונגליון כתובים, כנודע, יונית, לא בזו השפה היונית העתיקה של הומירוס ואפלטון, אבל בשפה היונית שנדברו בה בימי התילות הדת ההרשה, והיונים מתנאים בזה הרבה, כי להם לבדם נתנה דת המורשה, שהרי הם אינם משתמשים בתרגום ספרי הדת, אלא קוראים בהם בשפתם המקורית, ואולם זו רעה, כי כמעט כל בני העם, וגם רבים מן הכהנים ההדיוטים, אינם בקיאים עוד בשפה היונית, אלא בזו ההדעה המעורבת הרבה במלות טורקיות וסלויות, יודעי דבר אומרים, כי כמעט כדי שלישיה מעורבת השפה היונית החדשה במלות טורקיות וסלויות. והנה עמד איש יוני המתנורר בלונדון ותרנם את הדת יונית-חדשה, וזה היה קשה מאד להיונים המתנאים בשפתם העתיקה, אשר מצאו במאורע זה עלבון הדת המשיחית והמעטת דמות הקולטורה היונית, וביחוד קצפו על זה תלמידי בית

רק לשבר את האוון קראתיו בשם „חיוון“, אבל בעצמו של דבר אין זה חיוון במובנו המקובל והשגור. זאת היא רק ראשיתו, התחלת צמיחתו והיותו של חיוון. לאויר העולם-הנדול עוד לא יצא, כי עוד ימצא כמצב העובר, — אם יש רשות לרבר כן. צורתו עדיין לא נמרה ותיה לא סמנו כראוי, אבל עוד מעט והיא תופסת וכוששת מקום בין הצורות הקבועות של החכרה הכללית והעברית, ומי יודע אם גם לא תשנה אותן. השפעתו של החיוון המתהווה הזה רופפה עדיין, אבל היא מורגשת לבעלי ההרגשה הרקה, המתבונן אל חיי החברה צריך להודיין באספקלריה סוציולוגית, למען יוכל לראות חיונות מתהוים כאלה בשעה שהם רק הולכים ומסתמנים, ועוד לא יצאו מתקופת „כתם הערפל“ ולהגיד מראש את תוצאותיו ומהלך התפתחותו.

אמנם בא החיוון רק עד המשבר, אבל כח-החיים כבר הוטל בו, כבר קבל את דחיפת-התנועה הראשונה. באופן כזה יכולים אנחנו להיות עדי-ראיה להתנבשות קובץ חברתי חדש.

הנני מדבר על דבר החברה החדשה (נייע נעמינישאַפֿט) בברלין. „החברה החדשה“ איננה מפלגה מדינית חדשה, איננה כתה דתית ולא חבר-סופרים חדשים. החברים לא התאחדו והתאחדו בשם מטרה רוחנית או חמית אחת, מטרה ברורה ומסוימת. „החברה החדשה“ מחוברת „אנשים חדשים“, כאשר יקראו המה לנפשם. יסוד החברה הזאת הוא יחוס בני-אדם חדשים השונים לגמרי מיחוס בני-האדם בה „עולם-הישן“.

מיסדי „החברה החדשה“ (נייע נעמינישאַפֿט) האחים הסופרים המקוריים והמצוינים אליוס והיניריך הארט משליכים אחרי גום כל מסורה. במקובלות לא יחויקו. שואפים הם לברוא יחוסים חדשים, יותר פנימיים, יותר רוחניים, יותר עמוקים ואנושיים בין בני-אדם. קוראים הם לנפשם בשם „האנשים החדשים הראשונים“ של התקופה החדשה, ובשם הנביאים הראשונים של אמת חדשה ושל אידיאלים חדשים, נעלים ונשגבים, נבדלים הם, לפי דבריהם, מכל יתר המבשרים והנביאים של הרעות והמחשבות הידועות מכבר, ביה שהם מאחדים ומתאימים התאמה שלמה ואורגנית את כל ההפכים, הניגודים, הסתירות הקיצוניות וכל צירי המחשבה והרגש של האנושיות. המחשבה והרגש, האידיאה והרצון של האדם החדש מתורגמים למעשים חיים. האדם החדש איננו מטולא ומלוקט, איננו קובץ של הפכים וניגודים כי אם פועל אחד שלם, חי ומוצק.

בני המאה התשע עשרה היו מתאמצים לבאר או להצדיק את מעשיהם, את התהום המכביל בין חייהם ואידיאליהם, את זקנתם ועצלותם הרוחנית, את העדר תשוקת ההתחלה, את ספקותיהם, את פקפוקיהם המוסריים והשכליים ואת עניותם, רלותם וריקנותם של עולמם הפנימי, — למען באר או למען הצדיק את כל אלה המה אומרים כי חיים אנו בתקופת-המעבר, בתקופה שהיסודות החדשים עורם לוחמים ומתנצחים עם צורות-הקיום של האנושיות ההולכות ונמחות ומתמסמסות. הצורות הישנות הולכות ונובלות והחדשות הולכות וצומחות ושתיהן משתמשות בערבוביה; דעות השתוף והיחוד, דעות הומניות ושאיפות ימי הדורות התיכונים, רעיונות-השלום והתנכרות תאות המלחמה, הלאומיות והקוסמופוליטיות, האדם-החיה והאדם-העליון וכדומה.

בתקופה רבת-המהומה ורבויה-הפרצופים, — יאמרו בני המאה ה-19, — אי אפשר לאדם להיות שלם, מסודר-ישר ובייא בנופו ובנפשו. לכן גם האנשים המצוינים של המאה ה-19 משלימים לבשתם עם השנות, העקרות והצדדיות אשר נפשם ובכל עצמותם, האנשים החדשים

ווילסון והקולונל אלברט גאלדסמיש. הקהל קדם את הנואמים במחירת כפיים. — מטעם שר הפנים ברוסיה נמסרה לכמה-ע „סיט פטעטערבורגסקאָיאַ וויער“, ולמכה-ע „וואַסחאָד“ האזהרה הראשונה, „בגלל שנראה בהם רוח משחית“, — המשחק נודע א. מ. דאווידיאָו מספר בכמה-ע „נאָוואַסטיי“ כי אגוס היה להפר את כתב האמנה אשר נעשה בינו ובין מהויק איזה בית-תיאטרון מפני הסבה הזאת: יהודי אנכי, ובתור כשחק בכתתי התיאטראות הקיסריים יש לי תעודת-כסע מאת שלטון התיאטראות ועל פיה אנכי יושב באין מפריע בפטרבורג. מעולם לא עלתה על דעתי כי אין לי הרשות לגור במאָסקווא, ואולם הנסיון הוכיחני כי תעודתי כתור משחק בבית-התיאטרון הקיסרי לא תתן לי הזכות לגור בעיר מאָסקווא, על כן לא יכולתי לבוא אל הקונצרט אשר הבטחתי להשתתף בו. מכה-ע „וואַסחאָד“ מוסיף כי הבקרה הזו איננו יחיד בסינו וכבר קרו כאלה עם המנגן המהולל ערדמאָנסדערפער במאָסקווא, עם זאָנענטהאל בריגא ועוד גם אחרים. — ביום 16/11 היתה בלונדון אספת אקציונרים של הבנק הקולוניאלי העברי, ובראשה ישב ה' קאמער, מספר האקציונרים אשר באו אל האספה עלה לערך 1200 איש. האספה קבלה בנחת רוח את ההחלטה אשר בה תביע את שכתתה על דבר אשר הבנק הקולוניאלי נעשה מוכשר לפעולה, וגם את חפצה כי הבנק יחל את פעולתו רק כשיכירו הדירקטורים והועד המפקח את הדבר הזה לטוב. האספה הביעה עם זה את אמון רוחה ובטחונה בהועד הפועל בווינא ובנשיאו הר"ר הירצל ושלחה לו את ברכתה על כל אשר הצליח לעשות עד כה. — בעיר ביאליסטאָק נעשו ההכנות לבנין בית חדש להיות לבית ספר למלאכה. הנדיב ה' ק. ו. וויסאָקי, אשר הבטיח לתת לבחילת זו 60,000 רובל, כבר הכניס חלק מנדבתו. — מכה-ע „אָלגעמ. צטג.“ דעם יודענטהומס מוריע, כי בכחירות שלטון הקהלה בברלין יעמידו הציונים אל הבחירה אנשים מבעלי בריתם. בהמודעה שנתפרסמה ברבים לרגלי הבחירות הקרובות ישימו להם הציונים לקו את התכנית הזאת: לבלי לערוך תפלה בפומבי ביום הראשון לשבוע, כי אם ביום השבת; לפתוח שעורי למוד של דת הישראלית, שפת-עבר וספרותה ודברי ימי ישראל; ליסד בית-עם עברי ולפתוח בתי חסכון והלוואה בעזרת הקהלה בשביל בעלי מלאכה וסוחרים קטנים וליסד אגודות לחלוצי עצמות ולשירה ולזמרה. — עזר מכה-ע „אָרעסק, נאָוואַסטיי“ היתה לו שיחה עם ד"ר מאַקס נורדוי ע"ד הקונגרס העתידי להיות. נורדוי חושב כי הקונגרס יעסוק על פי רוב בשאלות הנוגעות לאורגניזציה פנימית והבאת סדרים נכונים בעבודה הקולטורית והאיקונומית של הציונים; ככל אשר תחוק ותעצם האורגניזציה הציונית, ככל אשר יוסיפו לעסוק בחינוך העם, כן נמצא חן בעיני הקהל הנוצרי; נחוץ הדבר כי הציוניות תהיה לא רק כח קולטורי כי אם גם פוליטי, אשר יכירו את ערכו וחשיבותו. או יבואו סוף סוף לידי הכרה כי ההמון הרב של בני ישראל מחוסרי פרנסה ומשוללי זכויות נופלים למשא על עם הארץ ועל אחיהם בני דתם וכי נחוץ לשום קץ לרבר הזה. בנוגע להבנק הקולוניאלי הגיד ד"ר נורדוי, כי ממשלת טורקיה היתה נבונה לעשות אמנה עם באי כח הציוניות והסכמת איוו ממשלות אחרות, ואולם הבנק, כנודע, נוסד בכסף עברים עניים והעשירים עורם עומדים כרחוק כצרים להתנועה הציונית, ועל כן לא נמצאו בידי הציונים האמצעים הנחוצים להשגת המשטר וקונצסיות שונות בארץ ישראל ובסוריה.

אנשים חדשים.

(מכתבים מברלין.)

מאת ר. בריינין.

חיוון חדש בחיי החברה של בירת גרמניה. והחיוון הזה מצוין וחדש בתכונתו הכללית ובהשפעתו על חברת היהודים המשכילים בברלין. וראה זה פלא: הסופרים עדיין לא הורידוהו אל שוק הספרות וזורייר-העט עדיין לא טפלו בו.

כל אלה ירושה לנו מתקופת הפראות והבערות והחסם, ירושת הדורות אשר בני האדם, כביכול, היו יושבי חושך וכל הדברים המקיפים אותם נראו להם מתוך ערפל עב. אשר כל הצורות משושמשות ונמלחות בו. כל העולם החיצוני הביא אך מורא ופחד בלב בן הדורות ההם. הפחד הזה הוליד את החשדים והספקות בלבבות בני האדם, ואלה האחרונים הפרידו והפריאו בין אחים ובין בני־תמותה והיו לסבות המלחמות והקטשות. ותולדות המלחמות והמשטמות היו מִדְּלֵב ופִּדְאוֹת, שנאה וקנאה, השנאה והקנאה הולידו את מכאובי המחסור ומכאובי המתרות, יען כי המכאובים והתלאות מוכרחים להיות במקום שאין התאמה והסכמה בין מעשי בני האדם, אשר ישאפו לבלוע איש את רעהו, ובמקום שיש צרות ותלאות, שם תמצאנה קן נם מחלות הגוף ונם מחלות הנפש. היוצא מזה, כי כל פגעיו ויסוריו, מכאוביו ותלאותיו הם ילדי הבערות והסרן בהירות המחשבה והרגש.

והאנשים החדשים" לוחמים נגד הבערות הזאת ונגד חסרון המחשבה והרגש, לא בעזרת כלי־הנשק המקובלים ומגדלים: בעזרת ההטפה והדרשה ברבור ובכתב. מטרת, החברה החדשה" היא לא להמיק ולהרחיב דעות או שטות חדשות, ולא לסול מסלה ולפתוח שערים לפני אמתיות מדעיות או אמניות חדשות ולא גם לבשר לבאי תבל התנלות חדשה בעולם הכלכלה־המדינית, או בעולמה של היצירה הפואטית. לא אף אחת מזה. "האנשים החדשים" רוצים להיות למופת לכל בני האדם על ידי חייהם, פעליהם ויצירותיהם המלאות לשר הקיום. המלים והשיטות, הדרשות והתיאוריות, יאמרו, "האנשים החדשים", מביאים על פי רוב רק מהומה ומבוכה, תהוֹנוֹתוֹ במוחותיהם של בני האדם, מבלי אשר יצמיחו חיים פוריים, רק מעשים חיים, רק הנהגה נעלה ושלמה בכל חלקיה של אנשים חכמים ונבונים, הוני דעות ברורות, אשר התרוממו למדרגה גבוהה בסולם ההתפתחות, אשר התאננו כשם תכלית רמה לאנודה אחת ההולכת ומתרחבת, — רק על ידי מעשי אנשים כאלה והנהגת חייהם יש אפשרות להתנבר על הפסימיות הכלה והדויה, על הספקות האוכלים מנפש ועד בשר והמטילים ארס בכוס חייהם של רבוא רבבות בני אדם. רק על ידי מעשים חיים ושלמים יש לתת דמות ותואר ממשי להאידיאלים החברתיים והמוסריים היותר נשגבים ולקבוע את מושבם על הארץ, וביצרנו אנשים חדשים, הננו יוצרים גם ארץ חדשה ושמים חדשים.

למרות האמור, ישתדלו ראשי, החברה החדשה" להרחיב את דעותיהם והשקפותיהם גם על ידי אמצעות בצבור, על ידי מנלות והיברות ועל ידי יצירות חרשות בעולם הספרות והאמנות; ואולם כל העבודה הזאת עומדת אצלם בשורה השניה. לא זאת היא העיקר. עבודה זו רק טפלה היא, עבורתם העיקרית, הראשית, היא לרכוש "נפשות חדשות", חברים, להחברה החדשה" על ידי השפעתם המוסרית בקרב מכיריהם ומיודעיהם הקרובים, על ידי התודעות חברים ועל ידי שפך שיח והתגלות־הנפשות. לא מספר החברים, לא כמותם, כי אם איכותם וטיבם הוא העיקר, "החברה החדשה" בורחת לע"ע מפני הפיסוס העורף ואיננה מתקרבת אל ההמון הפשוט, ואף לא אל ההמון של המשכילים. "האנשים החדשים" אינם יורדים אל האספסוף, אינם מתעבים בתוך ההמון ואינם חונפים ל"העם". הם לא יבקשו להיות נמצאים לכל דורשיהם, מובנים ומוסברים לכל הפונים אליהם, כי הפשרות שנואות להם. תכסיסי המפלגות וערמומיותיהם, הנתיחיהם וותוריהם לתועבה בעיניהם. הם חפצים ללכת בראש העם. לא ללכת אחרי ההמון הגדול

הטובים, המה — בני העתיד: הם בוא יבואו, עוד עתם לא באה. הדור עדיין לא הוכשר, יען כי הם צריכים ויכולים לבוא רק כתוצאות תנאי־חיים חדשים לנמרי, רק כתולדות שנויים חברתיים עקריים ומהפכה כללית. בתנאי חיינו אנו אין המה, האנשים־החדשים, יכולים לבוא, ונם היותר נעלים ונכחרים של בני המאה הי"ש הם רק כעין רמוקל, רק החומר ההיולי אשר ממנו יברא האדם החדש. את האדם החדש יכולים אנו כעת רק להרגישו בהרגשה שאינה ברורה ומתוארה, אבל אין אנחנו יכולים להגיד מפורש, איך ומה יהיה יורשנו הבא, איך ומה תהיה תכונתו ואופיו המיוחד. בחברתנו האנושית עתה מפורזים רק אטומים נודדים, רק חלקי יסודות נפרדים אשר מהם ירוקם ויאורגן אדם־העתיד.

אלה הן דעותיהם, מחשבותיהם והשקפותיהם של האנשים הישנים, העוברים והחולפים מעל במת־החיים. אולם מיסדי, "החברה החדשה" לא כן יחשבו. הם המה, לפי דבריהם, האנשים החדשים המקיפים ואידיאליהם חדשים המה, אשר אם נציג לעומתם את האידיאלים הישנים יראו אלה האחרונים בכל ענים ורזונם. להאנשים החדשים גם אלהים חדשים, אלהים יותר נעלים, יותר טהורים, והאלהים האלה לא מחויי להם, כי אם בקרבם. אסונם של האנשים הישנים היה, כי הושיבו את אלהיהם בשמים, כי התרפסו לפניהם, כי היו להם לעברים וכי חשבו את עצמם לאין ואפס. לכן גם היו אין ואפס. האנשים החדשים לא ידעו את התהום המבדיל בין האידיאל והמציאות. המה מוציאים את מחשבותיהם ודעותיהם לפועל חי, וחייהם מאמתים ומקימים את אידיאליהם. כל ההפכים והניגודים מתרוצצים ומתנגדים רק בעולם המחשבה המופשטה. אבל לא בחיי המציאות. נסונים־לאחור, משמרים ומתפכים, קנאים ומתונים, מאמינים וכופרים, בעלי־שתוף ובעלי יחוד — כל אלה הם בני מפלגות שונים ורחוקים זה מזה, כל זמן שהם נשארים בממשלת המחשבה המופשטת. אולם אדם חי הוא גם ריאקציונר ונם מהפך, קנאי וגם מתון, משמר ומורד במעשיו ומנהגיו החיים, הממשיים בעת ובעונה אחת. החיים הם תנועה בלתי נפסקת; הם פושטים צורות ולובשים צורות זו אחר זו; האנשים הם אחרים בכל רגע. החיים, כמובנם העליון, עושים שלום בין כל הסתירות והניגודים, הם מאחדים, מתיכים ומצמידים את כל ההפכים בנושא אחד.

מיסדי, "החברה החדשה אומרים, כי האדם מחוייב להיות נמצא תמיד ברשות, "האנכי" שלו. האדם הוא הבורא והיוצר, האלוה והאמן של חייו ועולמו הוא, והוא הוא המשחת ומחבל, השד־המהרס והשטן המנוול של חייו ועולמו. באותה מדה שהאדם עשיר ברוחו, נם עולמו מלא עושר ותנועה, מלא חיים של שאיפות אדירות ונצחונות חוקים, ובאותה מדה שעני האדם ברוחו, נם חייו ריקים, עניים ומחוסרים תנועה ותשוקות ומנמות. אם האדם משנה ומחדש, מעשיר ומרומם את ערכי חייו הוא, אז הוא משנה ומעשיר גם את ערכיו של העולם אשר סביבו; הוא מרומם. מצרף ומעלה עליה רוחנית את העולם הזה, בשעה שהוא בעצמו מרומם ומצרף את תכונתו והיותו. כל האלים, כל האידיאלים, כל יופי ונשגב, וכן כל תועבה וכיעור, הם הם פועל כפוי ויצירי רוחו. המשורר קרא: "ותחסרהו מעט מאלהים!" ומיסדי, "החברה החדשה" עשו את האדם לאלוה, כבלי החסירו אף מעט.

האנשים החדשים אומרים: כל שפל וכיעור: הפחד, המורא, מורך־לב פקפוקים וספקות, חשד, קנאה ונקמה, שנאה, צרות, דאגה ומחלה — כל אלה הדברים אינם מוכרחים ומחוייבים כלל להיות בעולם כל אלה הדברים הם רק סבל הירושה, אשר הנחיל לנו האדם־החיה,

את האמת, כי אם האמת בעצמה. כי החיים הם המה האמת והתכלית האחרונה של הכל... לברוא, ליצור ולשכלל את עולמנו, זה הוא התוכן וזאת היא המטרה של חיינו. החיים ואפסם עוד. הננו עומדים מעל עולמנו וחיינו כאלהים אמן ויוצר, והננו בוראים את שירת חיינו בצלם רוחנו ורצוננו. העולם והאנושיות רוצים להיות כחומר ביד היוצר, שואפים הם להיות שירה נעימה ונשגבה — נחיש נא לפחת נשמתנו החדשה בהבשר החי....

הטיולים האלה, אשר עיקר מטרתם היא לקרב את האדם אל חיק הטבע ולהרחיק את הנפש החדשה משאון הקריה ההומיה ומתענוגיה, תענוגי העולם הישן הנוע, — הטיולים האלה אינם נקיים גם מדברים והנהגות, שיש בידם לעורר שחוק בלבבות בני האדם הישנים, וממעשי ילדות תמימה שאינה מזווגת יפה עם מושגי אדם-העתיד.

ראשי החברה החדשה נכונים ליסד אחרי אזה זמן מושבה מיוחדת בסביבות ברלין, אשר בה יהיו החברים חיים משותפים. החיים המשותפים האלה יהיו מיוסדים על אשיות חדשות ויחוסים חדשים, המתאימים בכל להשקפותיהם ושאיפותיהם. ובאופן הזה הם הפצים לברוא ולצרף תנאים חדשים של חיי החברה המכונים ורצויים להתפתחותו המלאה של חיי הפרט, היחיד, ושל חיי-הצבור, הקובץ.

בקרתי את בית החברה החדשה, והייתי עררריה ושמיעה לאספת החברים והאחים המקורבים, וכן בקרתי את האספות הכלליות של החברה, וזאת אשר ראיתי :

התיחסותם של החברים איש לרעהו פשוטה, תמימה, פנימית ומלאה התגלות-הלב והשתפכות הנפש. ההתיחסות הזאת נקיה מחולין, מקרירות אמתית או עשויה ומנמוסיות קפואה. צל של דתיות, של רויות, של כונה יתירה מרחף על ההתיחסות הזאת, המזכרת את יחוסי בני האדם השייכים לחברה מסורתית. רוב החברים של החברה החדשה, אשר מספר רב מהם הם סופרים ואמנים מפורסמים — הם מבעלי הימחלך החדשי. ואף כי שונים הם זה מזה בסגולותיהם ובתכונותיהם הלאומיות והפרטיות, בהשקפותיהם ודעותיהם, בכל זאת מאוחדים וצמודים הם כשנאמם הכללית לסדרי החיים הישנים אשר ישירתם כבר הושרה; ובתשוקתם העזה לארצות האושר וההרמוניה, אשר עוד לא נגלו. בבית החברה החדשה מתקבלים מכתבי-עתים ומאספים ספרותיים מן המוכרחים. שמה יבואו החברים לקרוא במכתבי-עתים, שם משוחחים, מתוכחים וקוראים איש לרעהו את יצירי רוחם כאות נפשם. ושם מצאה הפראזה קן לה, אותה הפראזה עצמה אשר מפניה הם בורחים, אותה הפראזה, אשר אכלה את האדם-הישן ממוח ועד לב.

במוצאי שבת, עשרים ושלושה לחדש נובמבר שנה זו, הייתי בין הבאים אל האספה הכללית של החברה החדשה, אשר התאספה בבית החיוון-אירניה. ארבעה ימים קודם הנשף נמכרו כל הכרטיסים עד אחד. האספה — מספר הבאים היה אלף איש — נפתחה בשעה 11 בלילה. השעה המאוחרת הזאת נבחרה בכונה מיוחדת, כי מסוגלה היא לתגבורת הרמיון ולהתעוררות הרוחות. תכלית האספה היתה להעיר לפני הרואים את מראות המות על פי המושגים החדשים ולהמתיק את מרירותו על ידי קסם האמנות ועל ידי להטי הפואיזיה. מיסדי החברה החדשה מתארים תמיד במאמריהם ודרשותיהם את המות כמעבר מספירת חיים צרה לספירת חיים של אי-קין, כהתמוגגות נעימה בכל הטבע או כמנוחה שאננה אחרי סערות החיים, הם מוחקים את הקו המבדיל בין החיים והמות.

אחרי פתיחת האספה, כבו את מנורת החשמל והושך היה בבית. או החל חג המות. המסך הורם ולפני הרואים העבירו במחזה על הכמה

לא לברוח ולהתרחק מעליו הם שואפים, כי אם למשוך את ההמון אחריהם ולהיות לו למופת.

האנשים החדשים" מכשפים כחבריהם רק את התוכן הפנימי, רק את נפשם ולבנם ואת השאיפה העצומה לחיות חיים חדשים בצורה חדשה, יותר שלמה ויותר אנושית, ולהחבר אליהם בכל מאודם, למען יתאמצו יחד להוציא אל הפועל את כל המהשבות הנדולות, את כל האידיאלים הנשגבים, אשר זשבו ואשר חזו מורי האנושיות ונביאיה. זכותיו של האדם הפרטי, תביעותיה וצרכיה של הנפש היחידה קרושים בעיני החברה החדשה. הזכות והתביעות האלה נשמרות ומוגנות במלואן ובתקפן. לכן הננו מוצאים בין חברי החברה החדשה, וגם בין מיסדיה וראשיה, עברים במספר הגון, ולא רק עברים סתם כי אם גם ציונים. ולא רק ציונים סתם, כי אם גם כאלה אשר זכו להמנות בין "דור ודורשיו" בלוחותינו. בין חברי החברה החדשה תמצאו בעלי מפלגות מדיניות שונות, אשר השקפותיהם במדע ואמנות שונות, או גם רחוקות זו מזו. הצד השהו שבהם, כי כלם מודים ומכירים שלכל אחד בלבדו אי אפשר לברוא "ארץ חדשה" ולהוציא אל הפועל והמציאות את האידיאלים החדשים, התאחדותם של תאיהי בוראים גוף יתר שלם ומפורט, יתר משוכלל ומוברל באבריו ועשיר בתפקידיו, והתאחדותם של יחידים בעלי שאיפות נבחות וחזקות, והעיקר החיים על פי יסודות חדשים ויחוסים חדשים — יבראו אנושיות או לכל הפחות אומה, יותר שלמה וכבירה.

המשכילים העברים בברלין: הסופרים והאמנים הצעירים, אשר אין להם מעמד איתן בחברה ואשר אין להם גם מסורה חזקה — אלה הבנים-החורגים של גרמניה ושל הספרות או האמנות השלטת, נמשכים אחרי הארץ החדשה של החברה החדשה. אחרת לא היתה יכולה להיות. החברה החדשה קנתה לה בית מיוחד בברלין, ושם יתאספו בכל יום חוג של חברים היותר קרובים זה לזה, או אשר עתותיהם בידם ואין עבודתם אונסתם להיות אסורים אל שלחן-הסופרים, או אל גוש-השיש ולוח-הצבעים. פעם בחודש מתאספים כל החברים באחד האולמים הגדולים והנהדרים של "בית-הבנאים", ושמה יבואו גם אורחים קרואים ואינם-קרואים, רובם מאנשי-העת והחרט, אשר את הישן עזבו וחדשים עוד לא נהיו. באספות הכלליות האלה יקראו ראשי החברה מאמרים מלאי מליצות נשגבות וניבים חדשים. הנני רושם לדוגמא שמותיהם של הריפראטים האלה: החכמה העליונה; החיים של יושבי אור; ידבר אל המעטים; אלהים חדשים; אנשים חדשים; התאחדות הפכים; האל המנוצח; מן הפרט אל הכלל; חיים של קודש ושל חג; הישנים והחדשים; לפני הסעודה. המאמרים המעובדים והמלוטשים האלה, המלאים פרחי המחשבה והדבור, אינם נקיים ממין קבלה חדשה, המתובלה במבטאים דקים מן הרקים, שאין כל מוח סובלם. באספות הכלליות ישירו גם שירים חדשים וינגנו על הפיאנופורטו גם מנגינות ישנות המרוממות את הנפש. בכלל תופסת השירה הפואטית והמנגינה הנשגבה מקום נכבד בחיי החברה החדשה. בימי הקיץ מתאספים הישנים החדשים, היותר קרובים זה לזה, ומתלקטים לשיירה אחת ונוסעים בלילה לסביבות ברלין היפות לשם טיול והם מבליים את הלילה בחיק הטבע תחת כפת-הרקיע הזרוע כוכבים ומעירים את השחר.

בשעת לילת-הטיול האלה, בסככי היערות, במרחבי האוויר הצח ישאו ראשי החברה את מדברותיהם, המלאות קידות והשתחויות לפני האדם החדש, שהוא אדון הבריאה. הנני מביא פה ציון מדרשת יוליוס הארט באחד מלילות-הטיול: ...בהיותנו אנשים חיים, אין אנחנו מבקשים

וואונדערן גיעבטס, די עוויג שמערצען,
 איינע געטליך טיעפע טרויער
 וואָהנט אין אונזער זאלער הערצען,
 לעזט אינו אויף אין איינע פֿלוטה.
 אונד אין דיעזער פֿלוטה ערגיעסען
 וויר אונז אויף געהיימע ווייזע
 אין דען אַצעאָן דעס לעבענס,
 טיעף אין גאָט הינאָיין;
 אונד אויס זיינעס הערצען פֿליעסען
 וויר צוריק צו אונזערס קרייזע.
 אונד דער גייסט דעס העכסטען שטרעבענס
 טויכט אין אונזערע ווירבעל איין.

לערנט דען זינן דעס טאָדעס פֿאַססען,
 אונד דאָס וואָרט דעס לעבענס פֿינדען.

האנשים החדשים מאמינים, כי הם מצאו את חידת המות, ועל ידי זה את חידת החיים.

מתוך שיחותי עם אחדים מראשי החברה וחבריה למדתי, כי המה אנשים שבעים המסוגלים הרבה יותר לחיי מחשבה ורגש מאשר לחיי עבודה צבורית, שיש בידה לחנך את האנושיות, או לכל הפחות את האומה, או גם חלק ידוע מקרבה. האנשים החדשים מבקשים ומחפשים את האמת, אשר לא מצאוה, אף באחת המפלגות המדיניות, אף באחת הכתות הדתיות. שונאים הם את הרבנים המצלצלים נבובי-התוכן, ואולם קצר כחם להשתחרר בעצמם מהשפעתם המשכרת. היינריך האָרט המריא כמדברותיו על אחת האספות: החברה החדשה היא חברת מיטב האדם, יחידה הסגולה, היא היא האומה העליונה, אנושיות-חדשה בפני עצמה המובדלת לא בזכותה ומשפטיה, כי אם בשאיפותיה ומעשיה. אולם החברה החדשה אינה רוצה להיות כתה מיוחדת ומונדרה, כי אם לבוא במשא-דומתן תמיד עם יתר האנושיות, אשר תרכוה היתה לה ליסוד. היא איננה מבקשת את הישועה וההרוחה רק לחבריה, כי אם לכל בני האדם. יוליוס האָרט מציין באחת מדרשותיו את תכונתו של האדם החדש בדברים כאלה: "חינו הם הם אמונתנו, ואמונתנו היא חיינו. מעשינו אינם מתנגדים להמוסר שלנו, כי הנהגתנו הטבעית היא רצוננו המוסרי. אמונתנו ומוסרנו הם הם גם החכמה שלנו והאמנות שלנו, החכמה והאמנות הן הן המוסר, האמונה והחיים". אלה הם רשומי "החברה החדשה" היסודיים. על אדות יוליוס האָרט, אבי "החברה החדשה", אדבר בפעם אחרת.

מכתבי אחד הצעירים

הובאו לביה"ד ע"י
 הלל צייטלין.

(ט. *)

אחי!

כל מה שדברתי אליך ע"ד אופן מחשבותיו של ברדיצבסקי אמת הוא גם בנוגע לאופן יצירתו. ככמהשבותיו כן גם ביצירתו הגנו

את אחד מצוירי-החדשה של בעקלין: שמי-חכלת של נגב, הרבות היכל ועצי-אנוז-שקדים נבוהים. אחרי כן השמיעו מנגינות נהי ואבל המעוררים את הנימים הדקים שבלב, ומתוך אנחות השירה נשמע הד תקוה, קול נחמה והתנברות הרוח. כאשר נועו כאלם אנקות-המנגינה האחרונות קרא אחר החברים מעל במת המדברים בקול מלא משלי בודהא ויחידותיו על דבר נרעיני-החרדל, המלאים דברים רכים משמן על אדות סופו של האדם ונורלו הנצחי. פה עלי להעיר, כי מצאתי בין חברי-החברה החדשה מעריצי תורת בודהא, אשר מימות שופינהויער הואילו פילוספים וחוקרים רבים לבאר ולפרש אותה ולהכניס בה כונות ומחשבות חדשות ומחודשות. הקריאה המוטעמת והמודגשת עשתה רושם חזק על הנאספים שהיו כלם עטופי שחורים כזאות לחנה-מות. להעמיק את הרושם העביר אחד האמנים את ציורי הולביין הנודעים בשם מחולות-המות. תמונות-האור שנראו על הבמה, ושנעשו בחריצות ובאמנות רבה, העבירו במחזה את נצחונותיו של בעל העינים או בעל המגל, השוחק לכל מעשי בני האדם, חכמתם גבורתם ותפארתם. זה כחה של האמנות האמתית, שהיא שופכת רוח חן וקסם נעלה גם על חרמש הקוצר הנצחי. זה כשרונו של האדם החדש, כי גם במחזות המות, שהוא מפיל אימה ופחד על האנשים הישנים, ימצא מקור רגשות ורושמים המנברים ומנעימים את היותו.

ויהי אור עוד הפעם בכל האולם הגדול והיפה והמננן אנטון העקינג השמיע את מנגינת כל נדרי על פי נוסחם של בך וברוך. עתה הכרתי, כמעט בעזרת חוש ששי, מי ומי מן הנאספים, מי ומי מן החברים המה עברים ומספרם היה רב. גם העברי הרחוק מעמו ודתו תכלית הריחוק, גם אלה אשר אבותיהם עד שלשה דורות שאפו להתכולל בעמים — גם אלה אם ישמעו את שירת כל נדרי יתרגשו שלא בערך הרבה יתר משאינו כן-כרית, לו גם יהיה הדי-ההרגשה ומהיר-ההתפעלות. פעולת כל נדרי על אחינו המרוחקים והמתרחקים חזקה כל כך, עד שאין ביכלתם להסתיר אף אחת מני אלף רגשותיהם העכריות הנשקפים מעיניהם ונקראים מעל פניהם. מנגינת כל נדרי מעוררת לתחיה בלבותיהם אלפי הרוריים מתיים וקבורים עמוק עמוק, אלפי רגשות קפואות נמסות ומשתפכות בכל תנועותיהם. צורותיהם המזונעות של אחי, אשר ראיתי בשעה ההיא מימיני ומשמאלי, כהלשכות אשר מתחת ואשר ממעל, הולידו בדמינו את מחזה האנוסים הנאספים באחת המערות להתפלל תפלה כל נדרי, והם מביטים כה וכה במבט של חרדה ופחד, בראם פן יושב בקרבם גם הצר והאובי המסתתר. האנשים החדשים היו בעיני בשעה ההיא כבני עם עתיק-יומין. כמחזה הזה ראיתי גם בשנה שעברה, כאשר השמיעו בתיאטרון של המלך, אשר בנך-קרול, את שירות-העברים העתיקות, וביניהן גם את שירת כל נדרי.

אחרי שירת כל נדרי, אשר הליבישה את רוח השומעים, ביחוד את רוח העברים, חרדות יום הדין, נשא יוליוס האָרט, ראש מיסדי-החברה החדשה, את מדברותיו על אדות המות, אשר הפחד מפניו נבלע בלב האדם החדש לנצח. הנואם, שהוא דברן מצוין כמו שהוא משורר לירי מצוין מאד, פור כנאומיו ופתנמיו אבקת סמים דקים ושכבת פרחים חיים על פני השלד היבש נבוב העינים המפיץ זועה. הוא תאר את חצרי-המות ככית-מועד לכל חי היי נצח.

אחרי מדברותיו של האָרט, אשר נסכו בלב השומעים תשוקת-החיים ולעג להמות, נשמעו עוד הפעם שירים ומנגינות מעניני חנה-מות. רושם עז פעל על הנאספים אחד משירי נובאלים, אשר חובר לפני מאה שנה, והושר במקהלה על הבמה כנעימה יפה. הא לכם חרוזים אחרים מן השיר הזה:

הרקיע הנטוי על ראשי... גם כתמי השמים צפים שלג בים התכלת העמוקה ומתארמים, והארמה מתחת הלבושה ירקרק כהה שוכנת לבטח והאויר טהור ושל, הכל שותק ושל, ומסביבי.

לחזור על משנתו יצאתי — משנת ארבעים חר אחת — ואני מסיח דעתי להסתכל בהודו אשר מסביבי, מסיח אנכי דעתי לראות מה נאה ניר זה! מה נאים שפיים הללו! ולפתע נודע לי כי מתחייב אנכי בנפשי...

בעל כרחי אני שב למשנתו, ואני עמל ללון בנימוקי הרץ, בשאלה שאין עליה תשובה רק בדוחק; אבל היצר הרע שבתוך מעי לא ינום ולא יישן, ועוד הפעם לבי הולך שבי למראה העולם אשר מסביבי. — והעולם מתארם, במנוחה הוא שוכן ופורש צלליו למרחוק... והאילנות הבודדים, הכרים הנרחבים, ראשי הנכזות שם למרחוק, השמים וכל צבאם, הכל, הכל מתאחד עם כל אשר בו, ולבי ילך שבי למקום שלא נודע לי עד עתה...

איפה אני נמצא עתה? איפה? הגיעה העת לתפלת ערבית? (בציור יכין השמשות).

בחוף יהום הרוח ולי יקצר המצע מהשתרע... הלאה הלאה רוחי ישאני, ואני ממחר לצאת.

היום רד, חדלה המית הרוח, שלות עולמים שוכנת בכל, והסהר יוצא יחידו בלבנת פניו. הכל נראה לי כפנים אחרים, הכל לא כתמול שלשם...

כבר התקדש היום ואני ממחר לבית הכנסת. בעצלתים הנני עולה על שלבי ובלב חרד הנני מתגנב פנימה. לכו נרננה. נשמע קול הקהל, — ואני יראתי בפצותי, יראתי פן יראה על פני את אשר אתי, את אשר קרה לנפשי.

והוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו, — ואני מהרהר בניגונים ואלהיו, בסוד יושכנתי בחוכם.

והם לא ידעו דרכי... (בציור יגו ואלהיו).

בליל בהיר היה הדבר, בשלהי דקיץ. קרני הירח בלוית כוכבי השרת מאירים את השמים המהורים, וכל הקסם שבהם חודר מבעד חלוני בית אבי, והבית עומד בירכתי עיר קטנה ואנשים בה מעט, וכמו יד נעלמד מחוקת בי ומושכת אותי החוצה, שמה אל הרחוב שתחת כפת הרקיע... אבל רגע בטרם אתגנב לצאת ולעזוב את גלי הספרים שאני יושב כפוף לפניהם, יגש אלי אבי הזקן ויצוה עלי להשאיר בבית לשמוע שיחות זקני ת"ח אשר ישבו מסובים אתנו הלילה; והם מן החסידים הראשונים שימשו את הזקן בכבודו ובעצמו...

עיני ולבי נתונים לכוכבי השמים ומלכת הליל; אבל בעל כרחי אני יושב בקצה השלחן הארוך העטוי לבנים, לפני מנורה מאירה באור כהה ושומע את הדברים המקוטעים של הזקנים על ה"חומר העכור", על החטאים שבחיים ועל חובת האדם לקדש את עצמו במותר לו...

בכבוד ראש הם מדברים את הדברים האלה וצל עמוק יחלף על פניהם, ואני מבלי משים כמו עוצם אנכי את עיני מראות אותם ואת עקימת מצחם, כמו מתרחק אני מעליהם לרגע, רק לרגע, — ולפתע כבר אני עומד על המעקה בעלית הבית השפל של אבי ועל ראשי זוהר הרקיע בלי סוף. אני מרגיש בלבבי כעין נועם שלו, כעין טהרת נצח; ואינני מבין כלל איך יוכלו החסידים שם לדבר על "חומר עכור" וחטאים שבחיים, אתמה תמוה... (במאמר "נשמת חסידים").

או מעמד נפש כזה:

רואים מצד אחד שאיפות ככירות, עושר-נפש, שפעת כחות, ומצד אחר חסרון בקורת-עצמו, חסרון הכשרון להתייחס לפעמים בשלילה לעצמו.

מלמד שהיה הקבי"ה בונה עולמות ומהריבין. האמן האמתי מדעת קונו יש בו, הוא מהריב הרבה עולמות, ע"ד שהוא בונה אותו העולם המוצא חן בעיניו. העולמות החרבים מרחפים בתהו בדמיונו, אבל אינם באים לכלל יצירה קיימת, — שלמה ונמורה, נראת ומוחשת.

עיקר חסרונו של ברדיצבסקי. ביצירתו, שאיננו מוכשר להחריב עולמות ולבחור רק בעולם היותר יפה והיותר מתוקן. הכל מרחף לעינו והכל הוא עורך על חליון. הכל חי בדמיונו והכל הוא מציג לפנינו. לבו מרגיש הרבה ותופס הרבה, והוא חפץ להוציא את הכל לעינינו.

הרבה חש ה' ברדיצבסקי והרגיש, הרבה טפוסים וצללים עוברים לפניו, הרבה שרטוטים וקוים הוא מצייר לו, ובכל אלה הוא רוצה לזכותנו. את הכל הוא חפץ למסור לנו.

שוכה הוא ה' ברדיצבסקי, הבקי בקבלה ובחסידות, שצריך לצמצם את האור לפי מדת הכלים, שהרי כבר היה מעשה והכלים השתברו ויתבקעו מפאת שלא יכלו לסבול את רוב האור.

ואנחנו הלא כלנו רואים חזיונות רבים מאד מאד, רואים הפכים, ניגודים וסתירות על כל צעד וצעד, רואים מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית, רואים דברים שונים ומשונים ככל אשר נפנה. הכל עובר בערבוביה לפנינו. הכל מסוכסך ומסוכך. הכל מתפתל ומתפוצץ לארחות ושבילים רבים לאין קץ. ומה היא תעודת האמן? תעודתו הלא היא לברוא עולם מתוך תהו, להאיר עינינו ביצירותיו אשר ייצר, למען נוכל להציל טפוסים חיים וקיימים מתוך הערבוביה, לתת לפנינו צורות שלמות מתוך הקיום והשרטוטים המפוררים והמפורדים.

ומה עשה ברדיצבסקי? הוא נותן לפנינו אותה הערבוביה עצמה, שאנו רואים בחיים. היא נותן לפנינו אותן המקרים השונים, והקיום והשרטוטים השונים, שאנו רואים אותם בכל עת ועת.

משל למרגלית שנפלה בין החול; אדם ממשמש בחול וכוברו בכרה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצורות מידו ונוטל את המרגלית.

עיקר חסרונו של ברדיצבסקי ביצירתו, שהוא נותן לפנינו את המרגלית עם הצורות והחול גם יחד. אותו ברדיצבסקי, הנותן לפנינו לפעמים יצירות יפות ודקות מאד, נותן לפנינו גם המון דברים של מה בכך המביאים את הקורא רק לידי שעמום ובלבול.

אותו ברדיצבסקי, הכותב דברים כמו "מעבר לנהר", "בלעדיה" וכדומה, כותב גם את הרשימות הרבות, שהן מעין רשימות הבגדים הנתנים לכביסה, הלא הן רשימות מעירי הקטנה.

אותו ברדיצבסקי, המצייר באמנות מהוננה נפשות עשירות כנתן בר נתן, "מנחם", "יהונתן" וכו', אותו ברדיצבסקי עצמו יורד לפעמים לידי מדרגת ברחן פשוט חסר כשרון.

שמעון שב-עיר" ברדיצבסקי נבדל מראובן. לזה שלשה בנים ושתי בנות, ולזה להפך, וכדומה. אבל כל זה יספר לך כל איש שלא הלם מעודו להיות יוצר ואמן. שאל נא את פי כל בן עיר קטנה לכל אחד ואחד מיושבי עירו, ויספר לך ממש בסגנון הזה: ראובן הארוך הוא בעל זקן צהוב, ולו אשה "כריה" גדולה, אך בנותיו עצלות; שמעון הקצר אשתו מושלת בו, יוסיל גוי מכה את אשתו וכו' וכו'.

אותו ברדיצבסקי, המצייר מעמדות-נפש מעין אלה:

במורד החרד הנני משיל ארוכות בבוא השמש, שם בקרית חנה רבן של החסידים איש "ישראל"... והשמש הולך שפי ומאדים שולי כפת

לפנים היה שמש בביה"כ שנשרף, ואח"כ היה לקובר מתים פשוט, וכשנתפרסם הדבר שהיה גונב תכריכים ושרעה עיניו בין המצבות, פטרו אותו ממשמרתו ונתמנה להיות מחזיר על הפתחים. עד ימי שואל היו עניי קוטב רק מקבלים קצבה, לחם לכן בערב שבת ומעות חטים לפני חג המצות, אולם המחזירים על הפתחים היו בני עירות אחרות שנודדים ממקום למקום ואין איש מכיר אותם וכו' וכו'.

„חתנו של שואל הוא נד המנחש.

נד הוא אדם גדל קומה ובריא בשר, כשהיה נער היה חוזר על הפתחים עם אשה חסרת רגלים הולכת על משענות, וכשלא רצו לתת לו נדבה הגונה השאיר את הפסחית בבית והיא צעקה ובכתה עד שאנוסים היו לחזור עליו ולבקשו שיקח את אשר הניח.

אבל כשלקח את בת שואל נעשה לחושב גמור וכו' וכו'“ (ציור „שואל“).

„אשתו הראשונה (של שואב המים „עירו“ של ברדיצבסקי) היתה זלדה, מין בריה חולנית ובעלת ריב שרבה את האם ואת הבן ונתנו לה נט פטורין בשנה הראשונה.

אחריה באה ריוויל, אשה יפה מאד, רכה וענוגה, אכל חמותה קראה לה עצלה וקללה אותה תמיד וכו'. אחריה נשא את יוכבר, אשה קטנה וסבלנית גדולה וכו' וכו'.

ולשמעון החיט שתי בנות בוגרות וכו' ודבורה הבת הצעירה היתה בריאה מאד ובעלת שדים מלאות, אומרים היו עליה שהיה לה איזה מנע עם קלמן הנפח, איך שיהיה, ישבה בית בתור בתולה עד שלשים וארבע, ואח"כ נשאה לשואב המים, בעיקר הדבר לא היו מרוצים לזה שני הצדדים, אך השדכן רץ מהכא להתם ומהתם להכא, ולסוף באו הנשואים, כלי זמר ומתנת דרשה הכל כנהוג וחמשה ירחים אחרי החופה ילדה לו בת.

ואז היה אנוס שמעון ובתו לקחת ממנו נט פטורין. הבת הקטנה מתה יומים אחר הנט, והיא עם שדיה המלאות נסעה אל הכרך הסמוך להיות מינקת אצל איש עשיר בעל אשה מכוערת שילדה לו ואינה יכולה להניק וכו'“ (ציור „שואב המים ושבע נשיו“).

שואל אנכי את ברדיצבסקי מעין שאלת אחד „היחסים“ בספורי גורקי: „ספור שאיננו מעורר לא שחוק ולא תיגה, למה הוא בא?“ ציורים רבים מעין אותם שהעתיקתי, שאינם מעוררים לא את המחשבה ולא את הרגש, וכשהם לעצמם אין בהם כל יופי ונשגב, למה הם באים? בשביל למלא גליונות ולכתוב ספרים?

יש, אחי, אשר אני מתפלל מאד לראות אותו ברדיצבסקי המתרומם לפעמים לידי ליריסמוס נעלה, לידי התרגשות נפשית גדולה ונשנבה, לידי התכללות והתאחדות אמיתית עם חי העולמים, לידי אהבה טהורה שבטהורות, לידי הורככות רוחנית מצוינה מאד, — מרבה לפעמים דברים בעלמא, עושה מן הדברים היותר נשגבים מין פס פוט משונה, כורך חסידות, תורה, בודיסמוס, ניעטצשע, סימבוליסמוס, מיני הויות שונות ומשונות ביחד, ואיננו חש ומרגיש שרק מהומה הוא מכנים ללב הקורא.

ואתו ברדיצבסקי, שיש בכחו לתאר מעמדי-נפש געלים ונשגבים ולמסור לנו הרבה פעמים את אשר ירחש לב האדם ברגעים היותר יקרים והיותר מצוינים, כמו למשל: „יש אשר יגע בנו רוח ממרום, והיה יהיה בנו לים סוער והוא מכה גלים, מתנעש ושוטף בחוקה; ואז הננו מתפעלים ומתרגשים ומסחערים, והסער בנפשנו מניע אותנו

יובליל האחרון, לפני היות הכוכר יצאתי שמה, הרחק, הרחק... יחיד עובתי את הבית וארד על הגשר בעוד הליל גדול, — והנה עוד הפעם אראה את העיר הנתונה לרגלי, עם כל אנשיה הרחוקים ממני עתה מהלך איזה דורות, רק אורות כהים נוצצים משם מכברת האפל... והם מעוררים בי רגשי צער וחמה...“

הוי! את האנשים האלה, איתם ובתיהם, כתי מדרשיהם וספריהם אני שונא באותה שעה עד מאד, וכעין רגשי נקם ירחשו משכיות לבני להקנאים האלה שנדרו את הדרך בעדי- — ושם באפל נפש חיה בודדה, נפש תמה אהובה, נפש קשורה בנפשי... בעיני קמו דמעות בעוד לבי מפכה חמה עזה.

ועוד הפעם אני שם פני אל מראה הבתים הישנים הללו, הנושאים בחיקם את כל הספרים, האמונות והמחשבות שהיו לי לרועין, שנדרו את הדרך בעדי ובעדה...“

אל נקמות, אל נקמות — ואפל על פני ואבך...“ (סוף הציור „מעבר לנהר“).

או יאוש מר כזה:

רק אילנות שנשרו עליהם ושמים כהים יראו מבעד חלונני, בכל אשר לי ומסביב לי מעין אפל ומעין דומיה שוממה. גם המאורות גם הצללים כמו נלקו, וכל אשר לפני כבית מועד לכל חי.

את חיי המיתו בקרבנו, את חיי היחיד שלי ועם זה את חיי הצבור שבי... כל מזמתי ירדו אחד אחד, כל רצוני נמחה, ואני רק מלא שבתי נשמה משולחת או אבן אחת רעועה בחרבן העולם.

לפנים בשכבר הימים, כשתקף עלי רוחי הייתי אומר: תנו לי נבל וכנור לשיר. אחר כך כשקפץ עלי עלבון החיים בקשתי קידום להכות בו על ראש מויקי החיים, ועתה רק אחת אוכל לבקש: תנו לי סם מות למנוחת עולמים!

לי נשאר רק לבקש את החרון, החרון עולמי של החיים הזמניים; אבל קללת החיים רובצת עלי, ולחרול לא אוכל. מה אתם רוצים ממני? מדוע נטעתם בי למרות רצוני את רגש אהבת החיים בחוקה? למה לא אוכל למות? למה? למה?...

אלי! אלי! אליך אתפלל: קח את נפשי ממני! קח את חיי ממני! קח אותי ואחדל! קח אותי ואת חיי. אין אני רוצה עוד לחיות. לנו, בניך שגלו מעל שלחנם, אין עוד מקום לחיות... חן לנו מקבעת כוס החרלון, אבל לא מן ההויה המצערת עוד יותר מן החרלון! (בציור „מבלעדיה“).

ואתו ברדיצבסקי עצמו נותן לפנינו ציורים רבים מעין אלה: יעקב נטע היה בן אשה אלמנה בקוטב ושמה רבה או רבלה. רבלה היתה אשת יבעל הבית בינוני, שהשאיר לה בית גדול מאד עם רפת גדולה; היא משכירה אותו בליות חלק הבית הסמוך לה. מלבד זאת היא מוכרת פרות בשוק העיר, כלומר קונה פרות מעכו"ם ומוכרה אותם לישראל.

בנה יעקב נטע הוא „בחור כאוזים“ וגבור העיר... ולו ידים חזקות היכולות לעקר בתים ולהפיל אותן על בעליהן. הוא נחליץ מן הצבא מפני שבן יחיד הוא לאמו, ובכלל הוא פועל בטל חי על חשבון אמו, אם כי לכאורה סנדלר טוב הוא.

בטבעו לאהוב את כל הנערות שבשכונתו ולקללן בשעה שהוא חומד אותן וכו' וכו'“ (ציור „יעקב נטע“).

„בעברית הוא שואל ובקוטב ידוע הוא כשם שואל.

והחיים הולכים הלך ורחב, והבריות הולכים ומתפשטים והחולדות הלך והשתנה, וכלם רצים לעשות רצון קונם, כי הכל להם אלהים, ואלהים — חיים" (שם מאמר „אני תפלה“).

ואותו ברדיצבסקי עצמו חושב לפעמים לא רחוקות, כי השמוש ב„חמרים הנבונים“ איננו נזקק לכל בקורת, כי על כן הוא מדבר באותה שעה גם על דבר עליו החיים, הרחבתם והתפשטותם, ועל בטולם המוחלט עפ"י מושגי הבוריסטים, על כן הוא מרבה בפראות ריקות רבות, על כן הוא מכפיל את דבריו עד לבלי קץ, על כן הוא שופך יין חדש בנאדות בליים, על כן הוא נזקק להתחרט ולהתנחם בכל רגע ורגע⁽¹⁾...

לא על היצירה, כפי שהיא במוחו של ברדיצבסקי, אני דן, כמו שאיני דן על המחשבה שבמוחו. המחשבה חפשית וגם היצירה חפשית, אבל כל יוצר מוסר את יצירתו לאחרים אחרי שכבר נוצרה, והרי יש כח בידו לכרר ולבחר את הראוי לחקק ולשים בספר ולעזוב את כל הדברים שאינם ראויים לזה.

בימים האחרונים ברר אחד התלמידים המובהקים של דרוין, הלא הוא הפרופיסור טימיריוב, אופן הבחירה ביצירה⁽²⁾, אף גם הראה לדעת כי כל הנאונים הגדולים עמלו וינעו הרבה מאד, וקקו צרפו ובררו הרבה מאד עד שיצא להם מה שיצא.

כסתירה ל„בחירה הטבעית“ עפ"י שיטת דרוין היא לפי דעת רבים היצירה שהאדם יוצר, שהיא לפי דעתם כלה פתאמית, כלה הברקה אחת נפלאה, כלה רק כעין הופעה ממרומים, ממקום שמתגנדי דרוין מסתייעים משם טימיריוב מביא ראיה לשטת דרוין בהוכיחו עד כמה מן הבחירה והברירה יש ביצירתו של האדם.

אותה „הבחירה“ חסרה לפעמים להי ברדיצבסקי, ועל כן הננו רואים ביצירתו תערובת הנשגב והנקלה, הדק והגם, היפה והמכוער, על כן יצירתו חסרה צורה מסוימת אחת מוצקת. על כן הנהו נותן ידים למתלוצצים לבטל את יצירתו בדברי לצון אחרים. על כן הננו רואים את כבודו בעצמו תועה בדרך היצירה ואיננו יודע במה להחזיק ומה לעזוב.

ומצד אחר ברדיצבסקי זה בחור סופר הלא הוא אחד מן החיונות שאינם שכיחים ביותר בספרותנו. הוא אחד הסופרים המעטים שבקרבו, היודעים לשית לזית חן מיוחד על כל מה שהם כותבים, מתארים ומצירים, בסגנונם המיוחד, באהבתו העזה והעצומה מאד לבני אדם בכלל ולטפוסים שהם מתארים כפרט, בשפעת המלים והצבעים אשר להם, בהתלהבותם העזה, בהתדבקותם והתמכרותם לכל יקר, קדוש ונשגב.

וכל זה בטל לפעמים בדברי הבל, תהו וריק, והכל בשביל מה? בשביל ש„אין ברירה“, אין בחירה, אין ציורף וויקוק, כל מה שרואה העין, הכל עולה על הלב, כל מה שעולה על הלב, הכל צריך להיות נכתב, כל מה שנכתב, הכל צריך להיות נרפס...

בתנועה חיה שלא ידענו אותה ואת שיחה, חיים שוטפים על כל גדותיהם, אשר כמעט יסירו את הקו המבדיל בינינו ובין העולם אשר מסביב לנו.

הננו רוצים לצאת מתוכנו? הננו מרקדים!

והרוקדים הללו הם מערכת שירה, כעין שירה גדולה מוחשית שירה רוממה בכל תוקף החיים ומהותם — לא בקול, בשפתי רגונה, רק היא מדברת בתנועה רבה מהמערכות העליונות... לא רק הפה כי אם גם שאר האברים יודעים לומר שירה, והשירה הזאת מגלה את כל החי התוסם בפנימיותנו ואת אשר זורם שם עמוק בלבנו, הרקוד איננו רקוד רגלים בלבד, התנועה במעגלי ישר והפוך, כי אם רקוד כל הנוף, כל האברים, כל החי בתוכנו, כלם נמשכים בהלך התפלה והשירה, והמה מתאחדים בהרקודים לתנועה אחת, לתנועה של חרות, מעין תנועה של מעלה.

האדם מרגיש או שאיננו יחיד...“ („ספר הסידים“ מאמר „רוקדין“).

„איש חסיד יתן ידו לרעהו, השני לשלישי והשלישי לרביעי וכן עד עשרה, והם ירימו פעמיהם וירקדו; מרקדין בהלך נפש, בתחלה לאט לאט, בלחש, ועל פניהם שוכן אור וצללים — המה חושבים המה שקועים, המה דבוקים; ואחר כך ימהרו להתנווע, ירצו במעגלה, ישתקשו כרגליהם ויניפו ידיהם כמתחננים, כמבקשים על נפשם, והתנועה הולכת הלוך וגבור, הלך וחזק, המרוץ הלך ועגול, הלך וסבב. והצל נדחה מפני האור...“

ורגליהם מרחפות, כמעט אינן ננועות בארץ, והמה נשאים ועולים, מרחפים כאויר ואור על פיהם יחלוף ועיניהם במאורים; והמה שמחים, שמחים בשמחה משעשעת כל הנפש. הם מרגישים הלך עליון, והלב מלא אהבה וגענועים לאל השכינה.

המה מופשטים, הם אינם בהאי עלמא...“ (שם).

„מחוץ תשכל חרב החיים ולהטת מתהפכת, נלגל חמה מנסר ברקיע ובארץ, בכל בכל סואן הרעש. והקול קול תרועת מלחמה, מלחמת החיים כי קשתה. הכל רץ, רודף, עובר ויגע, יגע כל הימים והלילות, יגע בעבור העולם התחתון וכל כת דיליה.

ואני בבית אלהים עומד ברגש...“

העולם אשר מסביב לי ובי, הוא בעת תפלתי עולם אחר מאותו העולם. החיים שבי ובתוכי, אחרים ושונים מהללו שנקראים חיים בפי שאר בריות...“

שם הסכנתי לראות את העולם במצרו, בגבוליו ובתחומיו, ועתה בעת תפלתי הנני מוציא את עצמי חוץ לתחום, והכל יתרחב עד לבלי קץ ותכלית, עד לבלי ראשית ואחרית; גם נשמתי תפשט, רוחי יעל...“

והעליה מה נעמה, מה ענוגה, מה רחבה!

עוד רגלי עומדות על הארץ, אבל נוי מתנשא והולך, הנני עולה על במתי עב ורוכב בערבות, הנני שומע נשיקת כנפי השכינה... זה אלי ואנוהו!

ואני כורע ומשתחוה בהדרת קדש, הנני מרגיש את היד הגדולה בחיים ובתולדה, כמעשי בראשית ובמעשי מרכבה, הנני רואה את לבנת הספיר... והמכתב מכתב אלהים הוא הרות על הלוחות, הנני רואה בכבור אלהים, רוח על פני יחלוף, והרוח מושכת הלאה הלאה, והנני נדח בכל נפשי ומהותי, וכל עצמותי תאמרנה: „גדל אלהים חיושחבה, אלוה כל בריות ארון כל תולדות“.

(1) עדים לזה המון המאמרים הנקובים בשמות „חרות מני קדם“, „חסירות“, „אורות“ נכרומה.
(2) בס' „Помощи. Евреямъ годод.“

אמנם לפעמים נתנה רשות לשפחה, לנשאתי ולהעמידני על המעקה תחת כפת-השמים.

אבל בזה רק הגדילו פצעו לבני.

אז ראיתי — והנה על כל היקום שפוך אור!

ראיתי מרחוק את בנות מיני, והן מתעננות על האור, על האויר, על החפש!

ראיתי רסיסי טל נוצצים על פני אחרות מרעותי שם לעיני השמש, וקנאתי בהן!

קוי אור אחרים הניעו גם אלי, ואז שכחתי את עניי ולבי נאה נאה! שכחתי כי על מעקה הבית אני עומדת, שכחתי את מצבי המשונה, ואחרות מרעותי הניעו לי בראשן בחמלה רבה.

הה! לו ידעתן מה מכאיבים, מרעילים, מכעיסים ומלעיבים אותי רנשי חמלה אלה!

עוד מעט ותבוא השפחה ותכלאני, ותשים מחנק לנפשי השואפת למרחב יה... והיא באה ותשיבני אל פנת החדר הנוער בעדי.

ואז חשך העולם בעדי!

והעולם נראה לי קטן ורל עוד יותר, ומחנק עוד יותר...

האה, מה יפה ומה גדלה השושנה שלי! קראה גברתי ותעופף עינה עלי.

והיופי מה עושה לי, אם חיי נמאסים בעיני? למה לי יופי, אם אויר, אם מרחב, אם אור שמש אין לי! אנה הוציאוני, אתם הבריות הנסות שתומי-היופי, הגנה, כי שם רק שם יפרח יפי!

התחננתי, התמרמתי, התפללתי, אבל הגבירה את שפתי לא הבינה, כי רק עלי נעים וקולי לא ישמע!

אז נמרתי לשאת ולסכול את כל התלאות הבאות עלי בקומה זקופה, באמץ רוח ובכטהון רב.

אולם לא עברו ימים רבים, ואני החלתי לנבול ולקמול; ראשי יורד למטה, עלי נישרים ונופלים כמושים, ופני כפני גועת.

פנה הודי, פנה ויוי!

אז ראתה הגברת את גסיתתי...

ראתה ותצו להשיבני אל הנן, אל המקום אשר שם ירש נשמת. ועתה לא צר לי עוד המקום, עתה לא עוד אראג, לא אפחד! אשתק לטופה ולסערה!

עתה לא אשים לבי לידים מלוכלכות, לבריות קטנות ושפלות הבאות לכלותני ולהשמידני, להפרידני מן החיים לטובתן ולהנאתן כמעט רגע!

שוחקת אני לשונאי בנפש, וגם לאוהבי הרבים! שוחקת אני לאוהבי אלה, אשר מאהבתם הגדולה אלי ומהתפעלותם הרבה ליפיי החיצוני והפנימי — הם באים לקטפני ולהעבידני מן העולם!

שוחקת אני לכל אלה החוקרים והידענים הגדולים אשר מאהבתם את האמת ואת החכמה — הם חושבים להם לחוב קדוש לקטוף אחת מכנות מיננו ולחקור את טבענו, את סוד גדולנו ואת צמיחתנו.

שוחקת אני לכל אלה הזוחלים והרמשים הקטנים שאינם יכולים להתרומם ולהניע עדי, ומשנאתם וקנאתם אלי, הם מכרכרים ומתאמצים להתור חתירה תחת שרשי.

עתה אני שוחקת להם!

גבוהה אני מעליהם וחצי חמתם לא יגיעו עדי! —

כן ספרה השושנה.

* * *

(לזכר אבי היקר אליהו הלוי נ"ע.)

אמרתי: מה-בצע בדמעה,
עברתי, ממארת הכאב?
אם רבה הרעה ואימה,
רק שירה טל תחיה ללב!

אז ידי לבנור אשליחה
ולכונן אמרתי הקו;
אך פתאם הקשבתי אנה,
באנחת החלל בקרב.

אז תעה לבבי והמה,
קהמית הפער בסתו.
אז תבוא בו עצב ודממה,
בדממה שאחרי הקרב.

רק נשמע קול דמי המטפטף
מפצעים עמקים פתהום,
שחרש לי קורא ומצפצף:
אל רנה אל קינה רק דום!..

בן ציון.

השושנה.

(מספורי אשה).

ספרי נא לנו ספרי את אשר עבר עליך! בקשו שושנות רבות את רעותן היפה והנונה מעש.

הניחו! תנינה לי לשאף רוח, לבלוע אור, להתענג על חפשו... ואז אספר!

והשושנות, בעבור רנעים אחרים, הוסיפו לבקש. והשושנה ספרה:

כן, רעותי! רבות סכלתי מאז נפרדתי ממקום עמדי! גברתי צותה לשום אותי עם קמץ העפר אשר שרש עמי אל תוך אנרגל פרחים ולהעמיד אותי בפנת הבית.

וגם אמנם דאנה האשה הזאת לנפשי ולהפרחתי... את שפחתה צותה להספיק לי די מים, לזרוק עלי לעתים טפות מן הגשם, להסיר למעני לפעמים את היריעות מעל החלון, למען אראה מרחוק את האור.

אולם אחת שכחה. שכחה כי אין די אויר לי לשאף! אני נחנקת — והיא סוגרת את החלון!

אל נא יכנס הרוח המזיק להשושנה, היחה אומרת והוורת ואומרת כפעם בפעם.

אני צמאה לנטפי הגשם ככל בנות מיני — והיא תשקני מים עכורים!

לי נחון טל בקר, טל של תחיה, — והיא תרעוף עלי מי מדמנה! וכל זה היה בחרר גדול אשר פנו לי בו מקום קטן!

„פורי זה גלוי לרבים, אבל הרבים לא יבינוהו. גם לכן אנלה את סודי.“
 שרשי היה זרוע בעמל רב עמוק עמוק בלב האדמה.
 צמחתי ויפיתי, ושרשי הוא הוא אשר יחיני ויתן לי אמץ ועז.
 החזקתי והתאמצתי, יען כי האמנתי בכחי.
 עתה לו גם יקטפוני וינורוני—אך אותי לברי יעבירו מן העולם, כי אז תצמח על מקומי שושנה חדשה ביתר עז ובטחה, שושנה צעירה אשר תאמין בעצמה ובכחה, שושנה חפשית אשר לא תקבל עליה את עולכן ולא תכיר את נבולותיכן אשר שמתן לה.
 אני אבול, ואולם גועי יחיה לנצח!
 „נפלא הדבר!“ השתוממו ואמרו השושנות.
 אַם כל חי.

מה זה נמוס ספרותי ?

לאחינו בני ישראל יש מושגים מיוחדים בדבר „נמוס“ והדרך ארץ. אמנם הלצים שביהודי אשכנז בדורות שלפנינו היו אומרים: המסכתא (מס' דרך ארץ) לנו היא, אבל דרך ארץ יש בהם (בין הגוים). ובאמת חושבים אחינו בני ישראל את המסכתא הזאת למין „הלכתא למשיחא“, כסדר קדשים וטהרות; אלא שככל זה הלימוד בשני הסדרים „המשיחיים“ האלה הוא חיוב, משום „רוש וקבל שכר, תחת אשר מסכתא דרך ארץ אין היהודי הכשר רואה לו חובה אפילו ללמדה, ואין צריך לומר לשמור לעשותה. ובכל זאת התפתחו בינינו נמוסי „דרך ארץ“ מיוחדים שאין דוגמתם בשום אומה. מולולים אנחנו בנמוסים המקובלים בכל האומות המתוקנות, אבל מדקדקים אנחנו מאד ב„דרך ארץ“ המשונה שלנו. למשל אין זה „דרך ארץ“ שיהא נער מחליק על פני הקרח, או כי יראה איש יהודי את בנו הקטן מקפץ מדלג כאיל ומטפס על האילנות או שהוא „מחליץ עצמותיו“ עפ"י שיטה ידועה של הילדים, או יעמיד עליו פנים זועפים וקרא: „איזה „דרך ארץ“ הוא זה? כלום ראת את י רוקד ודוהר כסוס, כלום ראת את אביך וקנך מטפס על האילנות?“ ואולם אותו האב בעצמו, המוכיח את ילדו בתוכחות „הגויניות“ כאלה, הולך לו ועושה ברשות הרבים, במקום שבני אדם מצויים תמיד, מעשים שאי אפשר להזכירם כלל גם בכתב, ואין רגש „דרך ארץ“ שלו סולד בזה כלל.

וכמו בחיים כן גם בספרות, כספרותנו התפתחו נמוסי „דרך ארץ“ מיוחדים ומשונים, שאין דוגמתם בשום ספרות הגונה. את הנמוסים הספרותיים הנכונים והמחויבים דשים סופרינו ועורכינו בעקבם; אבל על נמוסי מין „דרך ארץ“ שבדאו מלבם הם מקפידים מאד מאד, וכל הנוגע בהם לא ינקה. למשל, הנמוס הספרותי הטבעי המוכרח יורה: „אסור לקטנים (בשנים) או בדעת ובכשרון) לעמוד במקום גדולים ולחזות דעה בענינים שהגדולים עוסקים בהם. אבל היכל ספרותנו אנהנו פתוח לרוחה כביתו של אברהם אבינו, כל דכפין ייתי ויא כיל, כל דצריך ללמוד יבוא וילמד. עורכינו מקבלים בזרועות פתוחות את כל תינוק דלא חכים ואת כל בטלן שפטן ונותנים לו רשות „לחזות דעו גם הוא“ בענינים שגדולי הסופרים מתוכחים בהם, ואם „יעיזי“ אחר הסופרים (הראויים לשם זה) לגעור בבלבלים הללו ולשלוה

„אבל איך זה שבת למקומך וקומתך לא נכפפה ואור פניך לא נדעך ואמץ רוחך לא כבה? הן גדלת ויפית גם עתה!“ קראו השושנות, כן, רעותי, גם עתה גבוהה אני מכן! אתן אינכן יכולות להתנשא ממקום עמידתכן. לכן רק את קולי תשמענה, ופני לא תראנה!
 אני גדלתי מכלכן ואתן אלי לא תנענה! אני רואה ראשונה את השמש בעלותה בהדר גאוה בשרם אשר תאיר לקטני הנפש, השקועים בהבליהם ומומותיהם הבוים.
 אני רואה את קויה הראשונים והם מלאים אור מזהיר! חודרים הם אל נפשי וימלאוני חיים גיל וטהר — ואתן לא תרשנה דבר, אני שומעת את לשון הצללים בהתלחשם איש אל רעהו שפתם אני יודעת, גם הם יטו עלי ויברכוני ואתן לא תכיננה!
 אני מתעוררת לקול שירת הזמיר, מרגשת את השירה בקרבי ומתעלה, ומתרוממת, ומתחזקת.
 מנוחה כמוכן לא אדע, ואתן — את מכאיבי לא תדענה ואין אתן יכולות לדעת...
 „חוצפה עזות, גדלות!“ התמרמרו ואמרו השושנות האחרות ותנשנה אשה לאשה את ראשיהן ותלחשנה אשה באזני רעותה בלאש ותתנענה ותועפנה ותשמענה את קצפן לרעותן בלבן.
 והן לא הבינו כי השושנה ממעל תראה את הוויותיהן ואת קריצותיהן ותבין ללחישתן.

* * *

רוח חזק עליה ונשב בחזקה.
 והוא כמתקצף ומתרגז ומילל.
 וסוער הוא בחזקה, ומבקש הוא מפלט לו בכל חלונות הבתים הנבוהים — ואולם שם לא יתנווה לבוא.
 סוגרים שם במהירות את החלונות בפניו.
 אל חוך הבתים הקטנים, הרעועים והנוטים לנפול, אל חדריהם מעפשים והצרים, הוא מתנגד דרך סדקי הכתלים.
 גם בשדה ובגן גדול כחו לכפיף קומות זקופות, להפיל ולהשריש. וגם השושנות בנן חרדו לקראתו.
 וכלן השתחוו ותכרענה ותכפנה את ראשיהן.
 ורק השושנה העליונה עומדת במריה, לא תכרע, לא תכף ולא תכנע.

את ראשה הרימה למעלה ותשחק ותלענ לרעותיה, לא תפחד ולא תרעד, כי אם בעז ובכטחה תעמוד ולא תנוע.
 הרוח נשב בחזקה מסביב לה ומתאמץ לעקור אותה ממקומה ומשרשה, והיא — כמו מסמר נטוע!
 הנה היא מפיל את חלליו סביב סביב לה, הנה רבות מרעותיה נעקרו, הנה גם רעותה הקרובה לה מתנלנלת ארצה.
 עוד מעט ויניע עדיה.
 „ראו נא, קראו רעותיה, עוד מעט ובא גם קצה, עוד מעט ותפול גם הנאה הזאת!“

* * *

עברה הסופה, שקט הרוח. רממה גם בנן, „הגידי נא, רעותי הטובה, שאלה שושנה קרובה אל העליונה, כמה כחך גדול להתקומם נגד סופה וסער? גלי נא לנו את סודך!“

ספרותי" כי יבנה כל מחבר את מבקרו בשם "גבל" בשביל שלא להלל את ספרו? — וגם כל קהל הסופרים וכל קהל הקוראים יעקמו את חוטמם ונהמו: "פִּי, פִּי! אין זה שום דרך-אריץ להשיב על בקרת דבריו גרופים".

הנמוס הטבעי והמוכרח יורה: "הגונב דברים מספר אחר או מסופר אחר ומדפיסם בשם עצמו, הריהו גנב ספרותי, ומצוה לפרסמו ולתתו לחרפה ולשנינה, למען ישמעו כל הגנבים וייראו". אבל בינינו, אם יעזי' סופר דורש אמת להודיע בקהל כי קונטרסו של פלוני גנוב כלו מספרו של אלמוני, — אזי ירעיש, הגנב הנעלב" שמים וארץ על החצופ המגלה סוד, וקרא לאמר: "אתם עדים, קוראים נכבדים, כי קונטרסי נדפס בתבנית שמינית הגליון והוא מנוקד כלו ומוגה בתכלית הדיוק תחת אשר הספר שזכר החצופ ואשר כמוכן לא ראיתיו מימי, נדפס בתבנית רביעית הגליון ובלי נקודות והוא מלא טעויות הדפוס, ואם כן ברור הדבר כי החצופ הלז אך מתאנה לי בשביל איזה חשבון פרטי, ועד מתי נחשה ולא נבער את השועלים המחבלים האלה מכרם ספרותנו? הלא נהיה לחרפה בגוים אם יפרצו בספרותנו נמוסים וגנבים כאלה". וגם כל קהל הסופרים וכל קהל הקוראים יעקמו את חוטמם ונהמו: "פִּי, פִּי! אין זה שום דרך-אריץ להוציא לעז על אדם שלאגנב מעולם שום מכתשושום סדן, בשביל קונטרס קטן כזה!"

ככה נתהוה בינינו בלבול המושגים ע"ד הנמוס הספרותי; ובגלל זה שרצו ורבו בספרותנו הדיוטים ושוטמים, בטלנים, וביחד נולדים ושרלטנים, שאין דוגמתם בשום ספרות הגונה, היצורים האלה עושים שערוריות ונבלות (ביחוד במכה"ע שלנו) ואיש לא יערב לב להתקומם להם ולגלות קלונם או תרמיתם, פן ירגמוהו הסופרים והקוראים ב"אסטניסותם" וב"נמוסייהם הספרותיים".

דרך אריץ המזויף שלנו גורם להרבות החנופה והצביעות הספרותית; הוא מוסיף לקלקל את טעם קוראינו (שגם בלאו הכי איננו צרוף ביותר), כי הוא לוקח מהם את יכח המשפט" להבריל בין טוב לרע, בין יפה למכוער, בין האמת ובין השקר. הנה הקהל שלנו הוא, במחילה מכבודו, מין יחס' בנוגע לעניני ספרות, כל מי שכותב בלה"ק ודבריו נקבעים בדפוס, הריהו נחשב כ"סיפר" בעיני קוראינו. גם נער המודיע ע"ד נפין מנורת נפש או ע"ד מקוה שסרחא הריהו נקרא "סופר" כפי קהל קוראינו, שהרי דבריו נדפסו בכתב אשורי, ומה גם נער או באלן זקן שכתב "מאמר" ע"ד "שאלה" נכבדה באמת שהסיפיים הגדולים מתחבטים בה! אמנם "מאמרו" של אותו הנער או של אותו הבטלן הוא רק פאפאנטות טפשית ולא יותר, או שהוא מלא פראויות שגורות שלקש ממאמרי הסופרים המפורסמים בהוספת איוו מליצות מעופשות משלו; — אבל הקהל שלנו אינו משגיח בזה, הקהל שלנו חושב כך: ה"מאמר" עוסק ב"שאלת החינוך" או ב"שאלת הציוניות" או בשאלה נכבדה אחרת שבה עוסקים פובליציסטים מפורסמים, ובכן אות הוא כי גם בעל ה"מאמר" הוא ספרא רבא, כי אלמלא כן לא ערב לבו לגשת אל ענין "חמור" כזה ולעמוד במקום גדולים, וגם עורך מכה"ע לא היה מדפיס את דבריו, כן ידמה הקהל ה"חס" וחסר הטעם שלנו, אבל אתם, הסופרים המומחים, אתם הלא ידעתם מפני מה מדפיס מכ"ע פלוני כל מיני בטלנות ודבריו אולת ששולחים לו כל הנערים וכל הבטלנים למיניהם; אתם הלא תרעו את טיבם של המאמרים הללו ואת כשרון כותביהם, — וכי'ז הנכם נמנעים מקרוא את הדבר בשמו, הנכם משתמטים מלהודיע גלוי לכל כי פלוני הוא נער שוטה ואלמוני הוא פאפאנטן זקן וסלמוני הוא סתם בטלן, הנכם נמנעים מעשות כזאת, שהרי אין זה מן ה"נמוס הספרותי"! ולא עוד אלא שאתם נוערים בסופר אוהב אמת

את החינוך ל"חדר" מלמדו ואת הבטלן לקליו"י שלו, והעמידו הנכלמים קול זועות וצעקו: "חיושו, הצילו! נבלה נעשתה בספרותנו! פלוני הסופר הגאון קורא לנו נער ובטלן!" וגם כל קהל הסופרים וכל קהל הקוראים יעקמו את חוטמם ונהמו: "פִּי, פִּי! איזה דרך-אריץ הוא זה להתלוצץ וללעוג לאנשים ישרים העובדים עבודתם באמונה בשרה הספרות?"

הנמוס הספרותי הטבעי והמוכרח יורה: "אסור למבקר להלל או לחלל שום ספר בלי ראיות ברורות ובלי טענות נכונות". אבל בינינו נהגו "המבקרים" מביהמ"ד הישן (שהם עודם, לדאבוננו, הרוב הגדול) להלל או לחלל ספר מבלי אשר הסתכלו בו, כי אם משום "אוקי גברא אחוקתיה", או משום חשבון פרטי, או פשוט מפני חסר טעם וידיעת הענין. המבקר המהלל, גם אם איננו עושה מלאכתו בחשבון, כותב: "כבר נודע המחבר למשגב כי הוא יונק רק משדי שפת חזוי יה וחקי נכריה לא יחבק, לכן גם ספרו זה זהב פרוים הוא וכי". והמבקר המגנה יכתוב בפשיטות: "בספרו זה הרע המהבר לעשות מכל אשר היו לפניו, כי לא ידע עול בשת וכי". — וכל הקהל שלנו קורא דברי "בקרת" כאלה, ואין איש דורש ראיות יותר נכונות לדברי התהלה או לדבר הבטול, וגם אין איש רואה במעשה כזה כל חטא וכל עוטה ובעיטה ב"נמוס הספרותי".

יש אשר יעזי' סופר ישר לקרא אל המבקר המהלל הניל לאמר: ידע תדע, אדוני הנחמד, כי אתה עושה מלאכתך רמיה או שאין אתה יודע כלל מה היא בקרת. אתה מהלל את הספר רק מפני שהוא כתוב בשפת חזוי יהי, אבל דע נא, אדוני המתוק, כי גם בשפת חזוי יה אפשר לדבר דברי אולת, ואני קיאתי את הספר, החל וכלה, והנה הוא מלא בטלנות וטפשות, ולא רק שלא יועיל לקוראים, כדבריק, כי אם עוד יזיק להם ויקלקל את טעמם וישבש את דעותיהם, והנני נותן בזה לפני הקוראים דוגמאות מן הספר, יראו וישפטו! — או או יתמרמו אליו המבקר והמחבר גם יחד ותקעו בשופר של הספרות לאמר: "ישמעו העברים! הנה פלוני הסופר מתקלם בנו! הקנאה מדברת מתוך גרונו! הוא חושב את עצמו לחכם מכל האדם! קומו, אחינו בני ישראל, ונצוקה בעד שפתנו היפה ובעד הנמוס הספרותי אשר הליץ הגאון והחצופ הזה רש אותו בעקביו!" וגם כל קהל הסופרים וכל קהל הקוראים יעקמו את חוטמם ונהמו: "פִּי, פִּי! אין זה שום דרך אריץ לחפש מגרעות בספר שכבר דברו בשבחו!"

או יש אשר אותו המחבר, אשר עליו כתב המבקר כי הרע לעשות בספרו מכל אשר היו לפניו בלי שום טענה נכונה, כי אם בחשבון או מחסר דעת, — יש אשר אותו המחבר יענה את המבקר המתכוין רק להזיק לו, כדברים האלה: "שמע נא, ישר באדם! אתה חרצת על ספרי משפט מות ולא הואלת להוכיח את צדקת משפטך בשום ראייה נכונה, ואולם, דע נא, שופט צדק, כי כל המוציא שם רע על ספר חדש מבלי הביא שום משפט לדברי שטנתו, הריהו נבל ונבוה, ובכן הנני דורש ממך, גבר תמים, להודיע גלוי לכל, בלי התמהמה, את נמוקך הנכבדים אשר בשבילם דנת את ספרי למיתה, ואם תשתמט מפני ולא תענה, ידוע אדע כי נבל אתה וכי". או או יעמיד המבקר הגבל את פניו כ"קרבן של מלאכת הקדשי שלו, ונלה את ריבו אל הקהל, לאמר: "רחמנים בני רחמנים! הצילוני נא מיד המחבר המתנכל להמיתני! המחבר בגדל לבבו ידמה כי ספרו הוא כליל יופי וכל הגונע בו כאלו שלח ידו במשיח אדני; אבל הן אני מבקר, ולי הצדקה לנלות דעתי על הספר כמוב בעיני, ולא כמוב בעיני המחבר, אני יודע כי ספרו רע מכל אשר היו לפניו, ומה לו עוד? הוכוה הוא. נמוס

נכרים בהם באופן בולט כל כך! והיש לנו אפוא רשות להתפלג על מכו ישראל-לועזי פלוני שהודיע בניהוחא כי הגדולים והמצוינים שפולישוניסטים העברים הם: יל'ג ו-ו והנ"ן! הן אתם בעצמכם מרוממים את כל מיני הנ"ן ועוד סופרים גרועים ממנו בכל מיני חלה וקלום, ואתם עושים להם כבוד ככבוד הראוי להנתן רק לסופרים גדולים, וגם בעודם בחיים אתם כותבים עליהם "ביוגרפיות" מלאות התפעלות, ואיך לא יחשוב פלוני ה-לועזי, ואיך לא יחשבו קוראינו ה-תיממים כי יל'ג והנ"ן, סמאלנסקין והקורספונדנט מלייועווע, מאפו והמלמד ה-מתחקר מהנדריקוב, היינו הך?

והנה לו היתה ספרותנו באמת רק מקלט לנערים ולבטלנים, אזי אולי היינו היבים להקוע בשופר לכבודו של קורספונדנט הכותב עברית בלי שניאות נסות ולכבודו של יעושה מאמרים שבטלנותו אינה מבצבצת ובולטת כל כך, אבל הנה ספרותנו איננה בעויה עניה כל כך בכשרונות הגונים; יש לנו ב"ה פובליציסטים שגם באוה"ע אינם משתפכים בראש כל הוצות; יש לנו מבקרים, מספרים, משוררים, פולישוניסטים, וגם סופרים חכמים וחוקרים, שגם באוה"ע לא היו מתביישים בהם. קראו נא את השלח" ואת הדומה לו וראיתם כמה כשרונות רעננים נוספו לספרותנו בשנים האחרונות, כשרונות אשר לא היה דוגמתם לא בדור ההשכלה הווילנאית ולא בימי השחר". אמנם סופרינו המצוינים האלה עודם צעירים לימים, לפי הערך, ועדיין לא הגיע זמנם לחג הגני יובל. אבל בשנים המעטות, לפי הערך, שהם עובדים בספרותנו, כבר השניאו פעלים בכמות ובאיכות שלא בערך לעומת מעשיהם הדלים והנלענים של זקני קורספונדנטינו ויעושי מאמרינו הירועים, ובכן הלא נבזה ונחלל את כבוד ספרותנו בספרנו עתה בקהל בתרועה ובקול שופר את תהלתו של איזה לבלר שכתב בימי חייו כעשר קורספונדנציות וכארבעה או חמשה "מאמרים" תפלים. עתה הלא כבר הגיע זמן להודיע לקהלנו ה-יחם כי הכתיבה בלה"ק, אפילו אם אין בה כל שניאה, לא תחשב עוד ליצירה ספרותית. עתה הלא כבר באה העת לברר ולבאר לקהלנו ה-יחם כי בטלנות לחוד וספרות לחוד, — כי הן עתה הלא נוכל להראות לקהלנו בחוש מה היא ספרות אמיתית, אחרי שיש לנו ביה סופרים הראויים לשם זה. עתה הלא נוכל להוכיח לקהלנו כי בדחנות אינה חריפות, כי מעשה בבא אינה בלטיקיה. כי חקרנות של "מלמדים" אינה פדגוגיה, כי העלאת גרה של אמיתות אלפא-ביתיות אינה פובליציסטיקה, כי ליצנות הדיוטית בדבר מלה מחודשת אחת אינה בקרת, כי מציאת שמו של איזה "גאון" חדש בספר שו"ת אינה חקירה היסטורית, כי הבנת פשוטו של מקרא בלי פלפולים נלענים אינה עוד עקסניטיקה, וכי צרופי פסוקים ופראזות שנורות אינם מפעלים ספרותיים.

אבל ראשית הכל הלא כבר הגיע זמן להודיע לקהלנו ה-יחם כי דרך ארץ המזויף אין לו דבר עם ה-יחם הספרותי האמיתי; כי המגלה את העתועי השרלטנים אינו חצוף וחסר-נמוס; כי הלועג לבלרים איננו בעל נאווה; וכי הקורא להדיוט ולנבל נבל איננו ישוף רמים.

י. ח. ש. ב. ב.

הקורא לבלרים הללו בשמם הראוי להם, והקהל ה-יחם מוסיף להאמין כי כל הכותב בלה"ק הריהו "סופר", וקוראינו מוסיפים לקלקל את טעמם בדברי הבטלנות המעופשת. אבל אני אומר — וגם אם תקראו לי אלף פעמים חצוף, בעל נאווה, חסר נמוס וכדומה, לא אחיל מלאמר: מוטב שאחטא כל ימי לנמוסי דרך-ארץ המזויף שלכם, ואל אראד בקלקלת טעמם של קוראינו!

כבוד הספרות דורש, כי הסופרים הגונים ישמרו בינם לבין עצמם את הקי הנמוס המקובלים בכל הספריות המתקנות. בהתוכה סופרים הגונים איש עם רעהו מוטל עליהם בודאי לשמור פיהם מכל מבטא נס ומכל נאצה ונדוף, אבל כבוד הספרות דורש גם כן שהסופר ההגון לא ידבר עם נער שוטא ועם בטלן נלעני כדבר איש עם בן-אומנתו, פן ישוה להם גם הוא בעיני הקוראים ה-תיממים שלנו. בספרות של אוה"ע לא יתנו לנערים שוטים ולבטלנים בווערים להתערב בדברי הסופרים המומחים, לכן אי אפשר הדבר כלל שיהא סופר הגון נוקק לענות לבלר אוילי. אבל בינינו הלא כבר הנהינו העורכים הרחמנים לקרוא לנערים לשחק לפניהם, עד כי מרוב הבלברים האוילים לא ישמע קולם של הסופרים הטובים; ומכיון שכן הוא אסור לסופר הגון להכנס בוכוחים מתונים ומנומסים עם הבלברים, שבטיים לנערים שוטים! לעג ובוז לבטלנים בווערים! כי רק באופן כזה נוכל לגרשם מספרותנו, רק באופן כזה נכריח את הקהל ה-יחם שלנו להסב עין מדברי בטלנות ולשים עין לדברי סופרים. אבל אם ננש אל הבלברים בנעלי יד של משי ונפרכסם ונחניף להם, או אפילו אם נתוכח אתם כנמוס ובדרך-ארץ, אז יאמין הקהל שלנו עד עולם כי גם הבלברים הללו "סופרים" הם, שהרי הסופרים המפורסמים מדברים אתם כעם בני אומנתם, ועד עולם לא ידע הקהל להבדיל בין בטלנות לספרות.

כבוד הספרות דורש כי לא ימנע מכל סופר הכבוד הראוי להנתן לו — אבל רק הכבוד הראוי להנתן לו, ולא הכבוד שאינו ראוי להנתן לו. ואם אתם נותנים לסופר שהוא פחות מכינוני, את כל הכבוד שנתן לסופרים גדולים, הרי אתם משפילים את כבוד הספרות, והרי אתם מבלבלים את מוחו של הקהל לבל ידע להבדיל בין סופר גדול ורב פעלים ובין סופר קטן ודל מעשים. ולסוף כאשר יבוא סופר החרד כאמת לכבודה של ספרותנו ויערוך ויוכיח את כל הבזיון ואת כל התרמית ואת כל החנופה והצביעות ואת כל הלול הקדש ש"בנתינת כבוד" כוו למי שאיננו ראוי לו כלל, הרי אתם מעקמים את שפתותיכם ואת חוטמכם והנכם מעוררים מספר על ה-יחם הספרותי שנלה מספרותנו בחטאת החצוף הגאה...

הנה יש בינינו אנשים אשר כתבו בימי חייהם מספר ידוע של קורספונדנציות על כל צרה שלא חבא לקים, או גם שנים שלשה "מאמרים" שבהם העלו גרה את האמתיות האלפא-ביתיות הידועות אפילו לתינוק קטן. הנוכל לחשוב את הכותבים הללו ל"סופרים", לימעשירי ספרותנו? האם יאה ונאה לנו לעלה ולקלם אותם ולכתוב עליהם "מאמרים ביוגרפיים" (בעודם בחיים!) ולהרים על נס כי בקורספונדנציותיהם וב"מאמריהם" אין שניאות נסות בלשון? הבוזה נעשה כבוד לספרותנו? הככה נאלף בינה וטוב-טעם את הקהל ה-יחם? הלא במעשים כאלה הנכם מודים, שלא כמתכוין, כי ספרותנו היא ספרות של נערים בטלנים שוטים, כי על כן אתם מרוממים ומהללים בהתפעלות את מי שכתב קורספונדנציות ומעט "מאמרים" שאין סמני הנערות והבטלנות

דער יוד

ערשיינט יעדע וואך.

די דריי פערזאנלעכע יאהר זינט „דער יוד“ ערשיינט פערשפארען אונז איצער א סך צו דערען וועגען די נומערן פון אזא צייטונג וואס רעדט צום פאלק מיט זיין שפראך וועלכע ער פערשטעהט אין און וועלכער ער פיהרט זיין טעגליך לעבען. זיין ברייטע פארגראם איז פון די עטליכע יאהר אונזערע לעזער גענוג בע- קאנט. מיר ווילען נור זאגען אז „דער יוד“ בלייבט ווי ביז אהער טריי און איבערגעבען זיין פאלק אין זיינע פאלקס-אידעאלען און הייליגסטע געפיהלען. „דער יוד“ לעבט מיט זיינע לעזער איין לעבען אין זיינע פרייד און ליידי. און העכער פון אלעם איז פאר איהם די אינטערעסען און דאס גליק פון זיין פאלק אזוי אז יעדעס יו- דישע הויז יעדע יודישע פאמיליע געפונט אין דעם „יוד“ א טרייען פריינד אין זייערע פרייע מינוטען.

מיר קענען זיך אויך נישט בעקלאגען אויף דאס יודישע פובליקום. פערשיעדענסטע קלאסען פון אינזער פאלק האבען אונז ביז דאס הערנסגעוועזען זייער צופרידענהייט פון דעם „יוד“ און דאס גיט אונז קראפט און מוט און אויף דעם נייעם פיערטען יאהרגאנג אייך ניט צו שפארען קיין מיה און הוצאות אום צו פערבע- סערן דעם „יוד“: די איינציגע צייטונג פאר דעם יודישען פאלק אין דער שפראך וואס ער רעדט און פערשטעהט. די איינציגע ציי- טונג וועלכע קענען לעזען קליין און גרויס, יונג און אלט.

דורך דעם „יוד“ קענען די לעזער זיך בעקענען מיט די ווערק און שאפונג פון אונזערע בעסטע יודישע פאלקס שרייבער אזוי אויך מיט די בעסטע יודישע שריפטשטעלער וועלכע שרייבען אין העברעאיש און אין אלע אייראפעאישע שפראכען ווייל אין „יוד“ שרייבען אלע אויף א שפראך וואס דאס יודיש פאלק רעדט און פערשטעהט.

ביזהער זענען געווען אין דעם „יוד“ ארטיקלען פון די דאזיגע שרייבער:

אבראמאָוויטש ש. י. (מענדעלי מוכר ספרים) מ. א. אייזענשטאָרט דר. אמת, ביאליק ח. נ. בעל מחשבות, בערנפעלד ש. דר. בן-עמי, בריינין ר. דינענזאָהן י. הורוויץ ח. דר. האדרעי אבנר, וויסבערג י. י. א. זינגער, יפה ל. לוריא יוסף דר. לילענבלום מ. ל. לעווינסקי א. ל. לעווין ש. דר. מאנדעלשטאם מ. פראָפּי ספקטאָר מ. פינסקי ד. פרוג ש. פריעדבערג א. ש. פרוישמאן דוד, פריי ל. רייזען א. ציטראן ש. ל. קלויזנער יוסף, ראבנצקי י. ח. ראָזענפעלד בואָרדיס ראָזענפעלד ש. ראבנאָוויטש א. ז. שאַך פאָביוס, שולמאן א. שלום עליכם און נאָך פיעל אנדערע.

די ביזאָהערענע פראגראם פון „יוד“ ווערט פון נייִיאַהר פער גרעסערט און וועט בעשטעהן פון די פאלגענדע אבטהיילונגען I. לייט ארטיקלען וועלכע בעריהרען די וויכטיגסטע פראגען ביי יודען און יודענטום. — II. פובליציסטיק ארטיקלען איבער פערשיעדענע פראגען וואס געהערט זיך אן צום יודישען לעבען. פון דער עקאָנאָמישער און גייסטיגער זייט, אויך איבער וויכטיגע ענינים וואס בעריהרען דעם כלל ישראל אין דער גאנצער וועלט, אין אגעוויס לאנד אָדער אויך אין אגעוויסער שטאָט. — III. פאָליטישע איבערזיכט. — IV. די יודישע וועלט קורצע בעשרייבונגען פון אלע וויכטיגע נייעסען וואס קומען פאר אין דער יודישער וועלט אין פערשיעדענע לענדער. — V. אלגעמיינע וועלט-נייעס די וויכטיגסטע נייעס, וואס געשעהען אין לעבען פון אנדערע פעלקער אָדער וויכטיגע פאקטען וואס האבען א שייכות צו יודען און יודענטום. — VI. ציי- טונגס-שטימען בעשפּרעכונגען איבער דעם וואס ווערט געשריעבען אין פערשיעדענע צייטונגען וועגען יודען. — VII. יודישע שטערט און שטערטליך איבערזיכט איבער דאס טעגליכע יודישע לעבען אין דער פראווינץ. — VIII. צווישען אונז נערעדט. — IX. צייטונגען פון דער וואָך. — X. מען שרייבט אונז בריווע און קארעספאָנדענצען פון פערשיעדענע שטערט. — XI. בעלעטרעסטיק ראמאנען, ערצעה- לונגען און בילדער פון יודישען לעבען אין היינטיגע צייטען, אויך היסטאָרישע, פון די וויכטיגסטע ערצעהלונגען, אויך מאָנאָגראַפיען און ארטיקלען וועלכע קענען געבען א גלאַרען בעגריף פון געוויסע וויכטיגע צייטען אין אונזער היסטאָרישען לעבען. — XIV. אַרץ ישראל אפּטע ריכטיגע ידיעות פון אלעם וואס קומט פאר אין אונזער הייליגען לאנד, בעשרייבונגען פון די יודישע קאלאָניעס און אויך פון דעם לעבען פון אונזערע ברידער אין ארץ-ישראל. — XV. ביאָ- גראַפיעס לעבענסבעשרייבונגען פון יודישע גרויסע לייט און פערשיעדענע צייטען, וואס האבען געמאכט יעדער אין זיין צייט א שטארקען רושם אויפ'ן יודי- שען לעבען. — XVI. פאפולערע וויסענשאַפטיכע ארטיקלען איבער פערשיעדענע וויסענשאַפטיכע ענינים, וועלכע האבען א געוויסע גניעה צום יודענטום אדער קענען בעאָנדערס ניצליך זיין אונזערע לעזער. — XVII. קריטיק בעטראכטונגען (רעצענזיאָנען) איבער ביכער וואס זענען געשריעבען יודיש אָדער אין אנדערע שפראכען און זענען נוגע צום יודישען פאלק. — XVIII. פעליעטאָנען. — XIX. די גרויסע וועלט. — XX. נייעס אויס דער וויסענשאַפּט.

די רעדאקציע פון „יוד“ האָט אין איהר פארטפּעל פיר דאס נייע יאהר פיעל אריינגעלע ארטיקלען פון אונזערע בעסטע און בעליעכטעסטע שרייבער, פיר די אלע אָנגערופענע רובריקען.

מיט דער ערשטער נומער

פון דעם נייען יאהר וועלען אלע אבאנעמעטען בעקומען אומזיסט א וואנד-קאלענדאר

פראכטפאל געדרוקט אין 3 פארבען, וועלכער וועט ניטצען דאס גאנצע יאהר פיר יעדעס יודישע הויז.

אלע נייע אבאנעמעטען

וועלען בעקומען אומזיסט דעם אנהויב פון דער ערצעהלונג. השמונאים פון א. ש. פריעדבערג און אויך די ערשטע ערצעהלונגען פון דער סעריע קליינע מענשעליך פון שלום עליכם.

די נייע אבאנעמעטען וואס שרייבען אויס דעם יוד אויף דעם יאהר 1902 פאר ניי יאהר, וועלען בעקומען אומזיסט אלע נומערן פון יוד פון דער וואָך אן וואס עס וועט אָנקומען זייער געלד.

אבאנאמענט פרייז פון דעם „יוד“

יעהרליך — 5 רובעל, האלביעהרליך — 3 רובעל, פיערטעליעהרליך — 1 רובעל 50 קאָפּי, פאר 1 מאָנאט 60 קאָפּי. יעהרליכע אבאנע- נעמען קענען אויך אויסצאָהלען די 5 רובעל אין 3 ראטען: ביים אבאנערען: 2 רוב, דעם 1-טען אפריל: 2 רוב, און דעם 1-טען אויגוסט די לעצטע ראטע — 1 רובעל.

די יודישע פאמיריע

א מאנאטליכער יודישער זשורנאל פיר ליטעראטור און וויסענשאפט.

איינע פון די הויפטצוועקען וועלכע מיר האבען זיך פארגעשטעלט בשעת מיר האבען צוגעשראפטן צו דער אויסגאבע פון דעם יודישע יודישע: אָבצוגייען אונזערע פאלקסמאָסען, וואָס פֿערשטעהען קיין אנדער שפראך אויסער'ן זשאַרנאַן, פֿון די שערליכע זשאַרנאַן ביכליך און גרויסע, אַמעריקאַנישע ראַמאַנען, וועלכע פֿערדאַרבען זיין געשמאַק, זיין כאַראַקטער און פֿערטומלען איהם דעם מה. מיר זעהען אָבער, אַז דער יודישער לעזער אין איין צייט, ווען ער לייענט דעם יודישע לייענט ער אויך דורך זיין חשק צו גרויסע ראַד מאַנען אַליין, וואָס עס קומט איהם נור אין האַנד אַרײַן, ניט איבערקלערענדיג, צי עס איז ניטצליך אַזאַ לעזען אָדער נאר שערליך. דאָס פֿאַלק קען אָבער ניט פֿיעל איבערקלויבען, וואָרום אַ חוץ עטליכע גוטע ראַמאַנען האָט אונזער פֿאַלק קיין אנדער שפייז ניט געהאַט ווי די אַמעריקאַנישע ביכער מיט די שרעקליכע מעשות, וואָס זענען נישט געשטיינען און נישט געפֿלוינען, כדי צו געבען אונזער פֿאַלק איין בוך, וואָס זאַל איהם זיין אַ אינטערעסאַנט, אַ ניטצליך, האַבען מיר בעשלאָסען פֿון נײַ-יאָהר אָן אַרויסצוגעבען אַ מאַנאַטליכען זשורנאַל, וואָס וועט ערשיינען אונטער דעם נאָמען

די יודישע פאמיליע

דאָס וואָס איז ניט מעגליך צו געפֿינען אין אַ צייטונג, ווייל איבער די מעגליכע צייטונגס נייעס און לעבענס פֿראַגען קען מען ניט דרוק קען קיין גרויסע ווערק, וועלען די לעזער אין זשורנאַל, די יודישע פֿאַמיליע געפֿינען — באַנצע ווערק אַרייַנגעלע און איבערזעצונגען פֿון די בעסטע יודישע און די בעוואוסטע אייראָפּעיִשע שרייבער.

בכלל וועט דער זשורנאַל „די יודישע פאמיליע“ זיין רייך אין אינהאַלט און וועט ענטהאַלטען פֿאַלגענדע אַבטהיילונגען: א) גרויסע און קליינע ראַמאַנען און ערצעהלונגען פֿון יודישען לעבען אין די נייע און אין די אַלטע צייטען. ב) היסטאָרישע און וויסענשאַפֿטליכע אַרטיקלען. — ג) ריזע בעשרייבונגען אין די ווייטע מדינות, אויך ער-צעהלונגען פֿון דער נאַטור געשיכטע. — ד) לעבענס-בעשרייבונגען פֿון בעריהמטע מענער און פֿרויען. — ה) בעשרייבונגען וועגען אַלע לענדער וואו יודען וואָהנען, איבערהויפּט ארץ ישראל. — ו) קריטיק איבער נייע ביכער און ביכליאַנראַפֿיע. — ז) ניטצליכע ידיעות וואָס יעדער מענטש דאַרף וויסען אין זיין הויז, זיין פֿאַמיליע. — ח) נייע ערפינדונגען, אנעקדאטען, גלייכע ווערטליך, פֿאַלקסליעדרע, שפּריכווערטער און שכל דיגע רעד פֿון גרויסע לייט.

אויסער דעם וועט אין מאַנאַטליכען זשורנאַל זיך געפֿינען אַ בעשטענדיגע אַבטהיילונג מיט דעם טיטעל

ראש חדש

וואו עס וועט גערעדט ווערען וועגען מעגליכען און וואָכענדיגען יודישען לעבען אין חדש.

דער זשורנאל וועט ערשיינען פֿון נײַ-יאָהר אָן פינקטליך יעדען מאנאט א ביכעל

יעדעס ביכעל וועט האַלטען 4 דרוקבאַנען גרויסעס פֿאַרמאט (64 זייטען) געדרוקט אויף שענעם פֿאַפּיר מיט נייע שריפֿט.

אַבאַנאַמענט פֿריי פֿון דעם מאַנאַטליכען זשורנאַל, די יודישע פֿאַמיליע: יעדערליך 4 רובל; האַלביעדערליך 2 רובל; פיערמעליעדערליך 1 רובל. יעדעס מאַנאַטליכע העפֿט 40 קאָפּ.

וויילענדיג אַז דער נייער זשורנאַל זאָל צווישען די יודישע פֿאַמיליעס פֿערברייטערט ווערען און אויך אַז אונזערע אַבאַנענטען פֿון יודישע זאלען בעקומען דעם זשורנאַל צוזאַמען מיט דער צייטונג האַבען מיר בעשלאָסען אַז פֿאַר די אַבאַנענטען פֿון יודישע יודישע יודישע פֿאַמיליע אויס-דעם מאַנאַטליכען זשורנאַל

1 רובל „די יודישע פאמיליע“ 1 רובל

נור 1 רובל (פֿאַרשאַ 50 קאָפּ).

מיר ווילען האַפֿען אַז אונזערע לעזער און גוטע פֿריינד וועלען זיך מיה געבען צו פֿערברייטערן אונזער וואָכענבלאַט מיט דעם מאַנאַט-ליכען זשורנאַל, ווייל אַזאַ ביליגער פֿרייז איז אויסגערעכענט אויף אַ גרויסע צאָהל אַבאַנענטען.

די אַבאַנענטען וואָס שרייבען אויס דעם יודישע אויף אויסצאהלען אין ראַטען קענען אויך דעם זשורנאַל, די יודישע פֿאַמיליע אויס-שרייבען אויף אויסצאהלען אין די ערשטע צוויי ראַטען פֿון יודישע: ביים אַבאַנירען 50 קאָפּ, און 25 קאָפּ. פֿאַרשאַ און דעם 1-טען אַפּריל 50 קאָפּ, און 25 קאָפּ. פֿאַרשאַ.

די אַררעסטע: Administration „Der Jude“ Krakau, Gertrudagasse Nr. 16.

פֿיר רוסלאַנד: Товарищество „Ахиаграф“, Варшава почтовой ящикъ 25, פֿערזענליך: טוואַרדא 6.

וויכטיגע בעמערקונגען פיר די אבאנענטען.

אום די אָרדנונג צו האַלטען איז נייטיג אַז:

- 1) יעדער זאל אויסשרייבען „דעם יודישע“ און „די יודישע פֿאַמיליע“ צייטליך, און ניט וואַרטען ביי די לעצטע מינוט, כדי מען זאָל קענען אלעס פֿער-אַרדענען פֿריהער און פינקטליך יעדען די צייטונג און דעם זשורנאַל צושיקען.
- 2) ביים אַרייַנשיקען דאָס געלד זאָל יעדער שרייבען די אַררעסט די ייטליך נישט פֿערצוגט און פֿערדרעהט.
- 3) דאָס געלד קען מען שיקען דורך פֿאַסטאָנווייזונגען, נאָר מען דאַרף געדענקען די אַררעסט צו שרייבען די ייטליך אויף דער אַררעסט קומען, און ניט יוצא זיין מיט דעם אַררעסט וואָס איז געשריבען אויף דער צווייטער העלפֿט וועלכע בלייבט ביי דער פֿאַסט.
- 4) יעדעס מאל וואָס מען ווענדט זיך צו „אחיאָפּ“ וועגען דעם יודישע און „די יודישע פֿאַמיליע“ מוז מען שרייבען דעם נומער וואָס איז געדרוקט אויף דער אַררעסט און אויך די שטאָרט וואו דער אַבאַנענט וואָהנט.